

8/29. 306929

7/1937

GRAFIKAI SZEMLE

NYOMDAIPARI SZAKFEJLESZTŐ FOLYÓIRAT. KIADJA

A MAGYARORSZÁGI KONYVNYOMDAI MUNKÁSOK EGYESÜLETE

1937 OKTÓBER HÓ 1. XXVII. ÉVFOLYAM. HETEDIK SZÁM

GRAPHISCHE REVUE * GRAFIKAI SZEMLE

Zeitschrift für das Buchgewerbe; Herausgeber: der Buchdruckerverein Ungarns (Budapest VIII, Kölcsey u. 2). Verleger: Alfred Halász; verantwortlicher Schriftleiter: Ladislaus Novák. Erscheint achtmal jährlich. Auflage dieser Nummer: 5500. Abonnement jährlich 7 Pengő

Grafikai Szemle

NYOMDAIPARI SZAKKULTURÁLIS FOLYÓIRAT
SZERKESZTI: NOVÁK LÁSZLÓ

KIADJA A MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDAI MUNKÁSOK EGYESÜLETE. SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: KÖLCSEY UCCA 2
1937 OKTÓBER 1. XXVII. ÉVFOLYAM. 7. SZÁM. MEGJELNIK HATHETENKINT

A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás

kapuja lezárult, kultúránk ott bemutatott kincseit láthatatlan kezek széthordták a maguk régi őrzőhelyére, a nyomdászai életrevalóság, hit és magasratörés dokumentumai is szanaszét vándoroltak, s ma már úgy vibrál emlékezetünkben a műcsarnok nagy tárlata, mint valami bűbájosan szép álom, amely elibénk varázsolta a nemes multat, rózsaszínbe burkolta a jelent s itt-ott mintha megcsillantotta volna a szebb jövőt is.

Nehéz ennek az álomnak a hangulatából kiszakadnunk. S talán éppen ezért mi még egy álomképet fűzünk hozzá: vajjon nem lehetne-e itt, a Kelet kapujában, Magyarország szívében, valami olyasféle állandó kultúrintézményt létesíteni, mint aminő például a lipcsei Buchgewerbehaus, meg az antwerpeni Musée Plantin, amelyek világhírességű múzeumi a nyomdászat multjának és jelenének? Hiszen a műcsarnoki kiállításon már együtt volt a hozzávaló anyag alapvető része, most éppen csak hogy meg kellene óvni az elkallódástól, később pedig folytonosan gyarapítgatni a be-befolyó adományokkal és beszerzésekkel.

Tudjuk, hogy ily nagyszabású, állandó könyvpiari és sajtótörténeti múzeum megalapítása jelentős áldozatokba kerülne, de elsőrendű kultúr-eszközzel, nagy nemzeti érdekről, a magyarság szellemi erejének messze földre sugárzó bizonyágáról lévén szó: okvetlenül lehetne az állam meg a székesfőváros hathatós segítségére is számítani. Csak alkalmas helyiségeket, megfelelő épületet adjanak, a többről valószínűleg gondoskodni tud a kultúrférjakkal ama lelkes csoportja, amely bámulatos tetterővel s hozzáértéssel megcsinálta az imént is a műcsarnoki nyomtatványkiállítást.

Egy ilyen állandó könyvpiari múzeum valósággal csemegéje volna az országunkat járó idegeneknek. De el-elzarándokolnának oda iskolás ifjúságunk tízezrei is, hogy megismerjék a magyar könyvnyomtatás és sajtótechnika jelenét, valamint dicsőséges multját is, elrövedezve a felvidék, Erdélyország és a nyugati határszél ama nyomdavárosainak az emlékére, ahol az ország éppen legviszontagságosabb századaiban fenn lobogott a magyar irodalom oltártüze. Csak ott, és Debrecenen kívül sehol az ország bensejében. Mennyi önbizalmat és reménységet is lehet a mult ismeretéből meríteni!

Hogy a nyomdaipar általános érdekei szempontjából mennyire hasznos és kívánatos volna egy ilyen könyvpiari múzeum létesítése: talán nem is kell sokat magyarázgatnunk. Hiszen már a most lezárult kiállításunk harmincöt napja is feledhetetlen emléke lesz az ólombetűk minden lovagjának. Hatása meggyőzően tanító és magasztosan erkölcsi volt. Tanító: mert fölvitte híveit arra a magaslatra, ahonnan beletekinthettek a grafikai sokszorosítás száz aggyal és ezer kézzel dolgozó minden műhelyébe; erkölcsi: mert akinek tiszta a szeme és igaz szociális az érzése, megláthatta e magaslatról az Ígéret Földjét is...

Erkölcsi nyereségünk még, hogy a magyar közönség megismerhette a nyomdászat szebbik arculatát is. A vásári tülekedésben eltorzult vad vonások egyidőre kirekesztődtek a tudatából; a kiállítás minden zugából az ősnemes Ars Impressoriae tudomány- és művészet-szerető, fenkölt arca mosolygott felé... Olyan nagy eredmény ez, hogy nem szabad veszendőbe mennie!

A papiros a kalkulációban

I. Írópapirosok. A nyomtatvány céljának technikai s árbeli szempontból is megfelelő papiros kiválasztása és az ezzel kapcsolatos számítások elvégzése a szakember-kalkulátor egyik legfontosabb feladata. Annak az állításnak az igazságát, hogy az a kalkulátor, akinek nincsenek a papírost illetően kellő ismeretei, nem kalkulátor: senki sem vonhatja kétségbe.

A Főnökegyesület egykori kalkulációs tanfolyamán, melynek előadásai könyv alakban is megjelentek, a papírost – fölismerve ennek kalkulációs fontosságát – külön tárgyalták. Novák szaktárs szakkönyv-sorozatában, a „Grafikai Művészetek Könyvtára”-ban a VI. kötet – Freund Jenő tollából – a papírosról szól. Általában azonban szakirodalmunk a papírossal aránylag keveset foglalkozott. A nyomdászok túlnyomó részének papírosismeretei többnyire hiányosak, vagy ilyenekkel egyáltalában nem rendelkeznek. Amidőn a papíros kérdése szakirodalmilag fölvetődik, szükségesnek látszik erre az idővel talán előnyünkre megváltoztatható tényre rámutatni.

A papiros kalkulációs ismertetését azzal vezetjük be, hogy ez az alábbiakban a következő főrészeknek tárgyalásából áll: a papíros fajtái, a papíros áralakulása gyártási különbözőségei szerint, a megfelelő papíros kiválasztása, a papíros-szükséglet kiszámítása, súly- és árszámítások. Igyekszünk ezekről a leglényegesebbet – és mint az eddigi kalkulációs ismertetéseket – lehetőleg tömören leírni.

Tekintettel arra, hogy a papíros gyártása hatalmas anyagú külön tudomány, olyan, mellyel most még dióhéjban sem foglalkozhatunk, mingyárt rátérünk arra az alapvető fontosságú papírosismereti megállapításra, hogy a papírosfajták főleg aszerint különböznek egymástól: 1. melyek a papíros gyártásánál fölhasznált anyagok, 2. milyen a papíros enyvezése, 3. fölülete, 4. színezése, 5. alakja, 6. súlya. Megjegyzendő, hogy a MOSz 22 szabvány, mely a papírosok minőségéről szól és a közszállításoknál kötelező erejű, az itt felsoroltakon kívül még a Rejtő-féle jóság osztályozást is pontosan előírja.

A Rejtő-féle szilárdsági vizsgálat, mely a papíros ellenállóképességét mechanikai igénybevételekkel szemben itéli meg, a papírost I–X-ig terjedő jóság osztályokba csoportosítja.

A papírosfajták világában a könyvnyomdász szempontjából a papírosokat a könyvnyebb áttekinthetőség végett osztályozzuk előbb 1. az írópapirosokra, 2. a nyomtatás céljára szolgáló papírosokra.

Azok a papírosok, melyeket nyomtatáson kívül írásra is fölhasználnak – például okmányokhoz, fontosabb ügyiratokhoz, törzskönyvekhez, üzleti könyvekhez, iktatókhoz, bank- és kereskedelmi levelezésekhez, ügykezelési nyomtatványokhoz, irodai célokra, írógépekhez, fogalmazványokhoz, átírókönyvekhez, irodai följegyzésekhez stb. – az írópapirosok csoportjába tartoznak. Ezeket a papírosokat a papírkereskedelmi forgalomban is, többnyire a fölhasználásuk szerint: okmánypapirosoknak, üzleti könyvpapirosoknak, írópapirosoknak, bankposta-, irodai, fogalmi, átütő-, flórpostai- és mézgázott papírosoknak nevezik.

A jó írópapirosok anyaga általában főleg töltőanyagtól mentes, tiszta cellulóz, tehát e papírosfajták áttetszők, kivéve az üzleti könyv- és okmánypapirosokat. Az üzleti könyvekhez olyan papíros szükséges, mely a gyűrődéssel, sok lapozással szemben erős, szakítás ellen szívós. Ezeknek a követelményeknek kell a jó üzleti könyvpapirosnak megfelelniök. A jobb minőségű papírosok gyártásánál a cellulózhoz rongyanyagot is kevernek. Az egészen finom okmánypapirosokat, melyeknek szilárdságára, megváltozhatatlanságára és tartósságára nagy súlyt helyeznek, tiszta rongyanyagból is készítik. A tiszta cellulózból vagy rongyból, illetve ezeknek keverésével készült papírosokat famentes papírosoknak nevezik. Ide tartoznak az írógéppapirosok is, melyeknél főszempont, hogy az írás és nyomtatás céljára alkalmas tulajdonságokkal rendelkezzenek. Tehát, hogy a nyomtatóformához simuljanak és szilárdak legyenek. A gépiráshoz erős és az átütetés okáért mégis aránylag vékony papíros kell. A famentes írópapirosokon kívül gyártanak félfamentes írópapirosokat is. Ilyenek a fogalmi papírosok és a kevésbé finom irodai papírosok, például a kevésbé fontos ügykezelési nyomtatványokhoz, följegyzésekhez stb. valók. Miután ezeknél a tartóssági szempont mellékes, anyaguk a cellulóz mellett különböző százalékarányban faköszörületet is tartalmaz.

A papíros enyvezésének célja, hogy a töltő- és rostanyagot jól lekösse, összetartsa, továbbá, hogy a tinta beszívódását és szétfolyását megakadályozza, vagyis az írás lehetőségét biztosítsa. Az enyvezésnek fokozatai vannak, ezek: enyvezetlen, gyengén enyvezett, $\frac{1}{2}$ enyvezés, $\frac{3}{4}$ enyvezés és $\frac{1}{1}$ (teljesen) enyvezett papíros. Az írópapirosok, bármilyen minőségűek és anyagúak

is legyenek, mindig teljesen enyvezettek. Ez vonatkozik a gépiráshoz használt bankposta- és írógéppapírosra is, amelyeknél fontos, hogy a gépirásnál előforduló radírozással járó korrekktúrákra és az utólagos bejegyzésekre alkalmasak legyenek.

Fölületre nézve a bankposta- és átütőpapirosok „gépsímák”. A kézíráshoz való levélpapirosok, üzleti könyvpapirosok simítottak (szatináltak), vagyis a papírosgyártó géptől már az első ízben nyert gépsímágon fölül külön kalandereken simítják a papírost. Különösen erősen simítottak a flórpostai papírosok. Vannak azonkívül bordázott, vászonpréselésű stb. fölületű papírosok.

Az írópapirosok általában fehér színűek, de vannak ilyenek kékes, zöldes, sárgás, rózsaszínű árnyalatban, továbbá színes írópapirosok is.

Dacára a papírosalakok szabványosításának, egyelőre még a levélpapirosoknál sem érvényesülnek a szabványosítottalakok kellő mértékben. A papírnagykereskedők az írópapirosok különböző fajtáit a régi és a MOSz-alakokban alap-, dupla és négyszeres nagyságban, továbbá folió-, kvart- és oktávalakban is raktáron tartják.

Mint a papírosnak általában, az írópapirosok súlyát a rizmasúly kilogrammsúlya vagy a négyzetméternyi papíros gramm-súlya szerint határozzák meg. A rizmasúly 1000 ív bizonyos alakú papíros súlya kilogrammban kifejezve. A rizmasúly az ív mérete szerint különböző, viszont ugyanazon papírosnál a négyzetmétersúly változatlan marad. A kilogrammsúly relatív, a gramm-súly abszolút. Például 70 gramm-súlyú papíros rizmasúlya 70×100 -as méretben 49 kg, 63×95 -ös méretben 42 kg. Valamely papíros megjelölésére a négyzetmétersúly a megfelelőbb, mert ez mindig egy négyzetméterre vonatkozik, viszont a rizmasúly az ív mérete, vagyis a papírosalak szerint értendő. Papírosnak számít, melynek gramm-súlya 30-tól 180 grammig terjed, az ezen fölül grammsúlyú papírosgyártmányt kartónnak tekintjük.

A MOSz 22 szabvány – melyet irányadó-nak vehetünk – okmányokhoz, fontosabb ügyiratokhoz, törzskönyvekhez és kereskedelmi könyvekhez 100–130 gramm-súlyt ($g \cdot m^2$) ír elő. Bank- és kereskedelmi levelezések céljára 60, 70, 80 $g \cdot m^2$, irodai célokra 60, 70, 80, 100 $g \cdot m^2$, írógéppapíros-hoz 50 $g \cdot m^2$, irodai följegyzésekhez, ügykezelési nyomtatványokhoz 50, 60, 70, 80, 90 $g \cdot m^2$ az előírás.

Az itt elmondottak rövid ismertetést nyújtanak az írópapirosokról. Legközelebb át-térünk a csupán nyomtatás céljára szolgáló papírosokra.

A körforgógépek mellől

Ez az írás nem szigorú értelemben vett szakkikk. Célja sem oktatás, vagy ismeretbővítés. Ily értelemben nincs is rá szükség, mert a körforgón való gépmesterkedés első sorban beidegződés és azután tudás dolga. E megállapítás alól csak ott és az esetben van számottévo kivétel, ahol nívósabb színnyomatok és illusztrációk nyomtatása adódik. Igaz, hogy az ilyen magasabb minőséget jelentő munkálkodás kezd minél gyakoribb lenni. Azt is meg kell még tényként állapítani, hogy a körforgógép állandó technikai fejlődésen megy keresztül és nincsen új körforgógép, amelyet az egy-két évvel azelőtt épített géppel szemben valamelyes formában ne tökéletesítettek volna. Mindazonáltal a körforgógép modernizálásánál a hangsúly mindig a gyorsaság fokozásán van: a tempót még örületesebben fokozni, a szédületes forgás akadályait mind kisebbre korlátozni. Ezért az újabb körforgók mind vízűtesések, gumihengeresek, rotorliftekkel és automatikus tekercscserélőkkel vannak megépítve. A további gépújítások is elsősorban a gyorsaságot és csak másodsorban szolgálják a minőségi munkálkodást. Például: a lemezzárás műveletét az egy-két percről másodpercekre csökkenteni stb.

Már most vizsgáljuk meg azt, hogy a körforgógépek termeiben folyó munkálkodás hogyan viszonylik az állandó technikai fejlődésben lévő géptípusokhoz és főképpen milyen a körforgógépek munkarendszere.

Állapítsuk meg vita nélkül, hogy a munkálkodásnak az a sokfélesége és rendszer-telensége sehol a nyomtatás terén nem található fel abban a mértékben, mint a körforgóknál. Nincsen két-három olyan körforgóüzem, melyben teljesen hasonló géptípusok mellett azonos munkarendszer volna. Az az állapot, ami ma a körforgógéptermeiben uralkodik, inkább nevezhető egyéni kultusznak, mint egységes munkarendszernek. Még szerencse, hogy a munkanélküli körforgógépmesterek többé-kevésbé ismerik a nyomdák csapongó rendszerkülönbségeit és amennyire képesek, alkalmazkodnak is hozzá. De még így is viselik ennek a teherterét, mert a nyomdák vezetői legtöbbször bizalmatlanok az újonnan belépővel szemben, még ha a belépés egyetlen napra történik is.

De nézzük meg a körforgógéptermei munka- és kezelési rendszerét és kezdjük a nyomóhengerek kezelésénél. Abban már

nagyjából kialakult a gyakorlat, hogy bármilyen típusú a körforgógép, a nyomóhenger borításához parafalemezt és fényezett bőrborítót használunk. És mégis vannak üzemek, ahol modern gyártmányú gépen a régi filcborítást használják még akkor is, ha nagyméretű képpel illusztrált lapot nyomtatnak. Vannak üzemek, ahol a bőrborítást gumiborítással kombinálják és végül van üzem, ahol lehúzódas ellen olajjvíptólóval borítanak. Meg kell jegyezni, hogy a fenti esetek mind lapnyomtatásra vonatkoznak.

A leginkább szembeötlő rendszertelenség azonban a lemezek kezelésében mutatkozik. Vannak üzemek, ahol 13-as nagyságú lemezeken, a fejrész kivételével, semmi alsó egyengetést nem szabad végezni, még a legtelítettebb részeken sem. Ezzel szemben az üzemek másik részében a 12-es, tehát kisebb méretű lemezeket is aprólékos alsó egyengetéssel kell ellátni, olyannyira, hogy egyes kisebb slágersorokat is különböző méretű, előre elkészített papiroscsikkokkal kell külön-külön egyengetni. Viszont több üzemben azt kívánják meg, hogy a nagyobb erősségű fölületeket okvetlenül alsó egyengetéssel lássák el.

A gépkezelés megosztásánál azután még szembeötlőbb különbségetek mutatkoznak. A vezető gépmester, a kezelő gépmester, a segéd munkások és szerelők munkakörében egészen anarchikus állapotok uralkodnak. Így van üzem, ahol a kezelő gépmester nem nyúlhat egy csavarhoz sem a festékszínzés s a nyomtatás erősítése-gyengítése kivételével. A legegyszerűbb gumikarika kicserélése is szerelői munka. Ezzel szemben vannak üzemek, ahol szerelőt heteken át sem lát a gépmester – noha ilyen van az üzemben – és a legkomplikáltabb szerelési munkákat is el kell végeznie hibakeresés- és javításokor. Egyes üzemekben még egy punktura-csere is a vezető gépmester munkaköre, még több üzemben felelősségteljesebb gépállítás: gyűjtőkapcsolás, mű- (werk) szét- és összekapcsolás, szakító gumirúd cseréje, vágó-, kör- és hajtogató kés állítása, cseréje is csak segéd munkási teendő. De mindezeknél kirívóbb különbséget, hogy amíg egyes üzemekben a gépindító villamos készülékhez csak a gépmester állhat, addig több üzemben csak a segéd munkás teheti ezt meg. Beszéljünk arról is, hogy az oldal- és fejjigazítást helyenként a segéd munkás végzi, míg másutt csak a gépmester. Viszont több üzemben mindketten, sőt néha négyen is. Szemtanuja voltam, amikor a gépmester kifelé állított oldalmértéket, nyomban utána a segéd munkás befelé, azután egy másik segéd munkás ismét kifelé, az összedolgozás dicsőségére. Vagy tegyük említést a

papírossúlyzáról. Láttam esetet nem egyszer, amikor a gépmester súlyoz, a segéd munkás utána ellensúlyoz, míg végül a vezető gépmester próbálja megoldani a helyzetet és a gumikarikákat állítja szorosabbra. Persze, közben a papíros szakad és jön a megállapítás: a gépmester ügyetlenkedik! A festékhengerek (duktorok) állításánál is ahány ház, annyi szokás. Az üzemek egyik részében a segéd munkások állítják a festékhengert, míg a másik részében csak a gépmester teheti ezt. Ha már most – különösen a lázas ütemű szombati kisegítéseknél – ez a hatásköri különbség nem tisztázódott, egy-kétszáz selejt az „eredmény” és még jó, ha közben a „fehér lap” már nem került ki az uccára, az olvasó kezébe.

A továbbiakban különösen tollhegyre kívánczik az „ellövés” esete, vagy amikor két lap azonos számozású oldala cserélődik össze. De sok körforgógépmester szaktársnak került már a kondíciójába! E bajnak szerintem kettős oka van. Az egyik: hogy nincsen általánosságban ma sem tisztázva, hogy kinek kell kilőnie. A segéd munkásnak, vagy a gépmesternek? A másik: hogy kinek a hatáskörébe tartozik az ellenőrzés felelőssége. Mert számtalanszor hallottam zúgni az utasítást a gépmester felé: „Maga nem törődjön semmivel, csak a színezéssel” és keresztülment a lap korrektori kézen, aki a szedéshibákat kereste; faktori kézen, akinek hirdetési és tördelési hibákon akadt meg a szeme; és végül igazgatói kézen, aki egy társadalmi hír fonákságán háborodott fel. Persze egy pár száz lap „ellöve” került az uccára és végül mégis csak a gépmestert tették felelőssé.

Kiseb eset, de mégis említésre méltó, hogy egyes üzemekben a papírostekercs központosító „kiverése” (centírozás) nélkül nem lehet nyomtatni, míg más üzemekben ilyen előkészítő munkát akkor sem végeznek, ha a papíros tekercselése a tojás görbületét mutatja.

Említsük azután a lemezzívás (kiszúrás, stichlizés) munkakörét. Ezt hol a gépmester, hol a segéd munkás és helyenként az öntő szaktársak végzik. Az üzemekben izzó vitáknak voltam már tanuja, hogy kinek a munkaköre hát ez, de a kérdés – mint rendszer-telenség – ma is fenn áll.

Volna még a felsoroltakon kívül számtalan eset, ami minden kétséget kizárólag igazolja, hogy a körforgógéptermeiben a munkarendszerek körül nagyarányú és káros eltérések mutatkoznak. Mert egyidőben, egyforma gépen, egyforma munkatermek végzése mellett teljesen ellentétes szakmunkálkodás el sem képzelhető. Itt valahol hiba van! Ennek következményét a szaktár-

sak régen sérelmezik, s ez különösen a kiseb-
gítők szakmunkálkodását nehezíti meg.

A körforgógépmesterek szokásos össze-
jövetelein szakkérdéseket is meg szoktak
vitatni más egyéb szervezeti kérdések mel-
lett. Ez a kérdés oda kívánczik és a kör-
forgógépmesterek közülete hasznos szak-
kulturális munkát végezne, ha megvitatna és
kidolgozna egy egységes munkarendszert,
mely a körforgógépmesterek munkálkodá-
sát egészséges rendszerbe foglalná, hatás-
köri surlódásokat kiküszöbölne és a fenn-
álló bajokat a gémaster és az üzem javára
megszüntetné. Várjuk ezt a körforgógép-
mesterek tisztas közületétől

HERZOG SALAMON:

Időszerű helyesírási apróságok

A japán-kínai „barátságos” mérközéssel
kapcsolatban ismét időszerűvé vált az ide-
gen helység- és személynevek helyes írás-
módjának megvitatása. Most is a legnagyobb
összevisszaság tapasztalható ezen a téren.
Sem a laptudósító távirati irodák, sem a szer-
kesztőségek és a nyomdák nem ragaszkod-
nak a megállapított szabályokhoz. Emiatt
azután ahány lap, annyiféle módon írják
a kínai és a japán személy- és helység-
neveket. Csupán néhány példát a legsűrűb-
ben használt nevekből: Sanghai, Shanghai,
Sanghay, Shanghái és Sangháj; Tiencin, Tien-
Cin, Tiencsin; Sapei, Sapej; Jangce, Jang-
cse, Yangce folyó; Csapei, Csapej; Popej,
Popei, Popey; Yukon-rakpart, Jukon; Kiang
Wan, Kiangvan; Vu Szung, Wuszung, Wu
Sung; Vangpo folyó, Wang Po; Csang-
kaisek, Csang Kai Sek és így tovább.

Hadd idézzem itt az erre vonatkozó sza-
bályokat:

„Az idegen tulajdonnevekre nézve általa-
ban ez a szabály: a latin betűkkel író népek
tulajdonneveit változatlanul meghagyjuk;
a többiét lehetőleg a kiejtés szerint át-
írjuk.” (Az akadémiai helyesírás, 112. pont.)
Lejjebb: „Nem helyes, ha az ilyen neveket
német, francia, angol s más helyesírás sze-
rint írjuk.” – Ugyanezt írja elő a Balassa-
féle helyesírás is.

Minthogy a kínai és japán nép tulajdon-
neveit nem latin betűkkel írja, le sem írhatjuk
azokat anélkül, hogy a mi betűnkkel át ne
írjuk. Csakhogy a legtöbb író német, angol
és francia helyesírás szerint írja át azokat,
aszerint, hogy milyen nyelvű lapból vette át
a táviratot vagy hírt. Például az angol nem
írhatja Jangce, mert akkor az angol olvasó

Dzsengsz-nek olvasná. Neki Yang Ce-t kell
írnia. De mi a J-t-j-nek olvassuk, ezért helyes,
ha mi a mi kiejtésünk szerint írjuk át ezeket
a szavakat: Jangce, Jukon és nem Yukon.

A német Wu Sung-ot ír, mert ha V-vel
írná, fu-nak olvasnák. Minket ez a veszély
nem fenyeget, tehát Vuszungnak kell írunk.
Épígy a Wangpót és a többi németbetűs
szavakat: Vangpo, Vecsu, Csapej, Csang-
kaisek, és nem mint a német írja: We-Tschu,
Tschapei, Tschang-Kai-Schek stb.

A legtöbb lap a mostanában leggyakrab-
ban használt helységnevet, az angolul Shang-
hay-nak írt várost így írja: Sangháj. Az an-
golkok bizonyára jól ismerik ennek a szó-
nak a kiejtését, hiszen szoros kereskedelmi és
politikai kapcsolatban vannak ezzel a várossal.
Ezért mi is bátran elfogadhatjuk az angol
helyesírás alapján a mi kiejtésünk szerint
átírt Sanghajt helyesnek. Épígy helyes
eszerint Csapej, Hopej is.

Az azután már a lapszerkesztőségek dolga,
hogy a kínai és japán nevek írásmódja tekint-
etében melyik alakhoz ragaszkodnak. Ahol
lehetséges, ott szerezzünk érvényt az aka-
adémiai és a Balassa-féle helyesírás szabá-
lyainak ezen a ponton is.

Némely lap a kínai és japán több szóra
tagolt tulajdonnevek egy szóba való írását
követi. A több szóra tagolás is bizonyára
angol hatásra mutat. Az angolok tudva-
levően nem kedvelik a hosszú szókat és
az összetett főneveket is külön írják. Pl:
week end, lawn tennis stb. A magyar helyes-
írás inkább a neveknek egy szóba való írása
felé hajlik. Ezért helyesebbnek kell tartanunk,
ha Tiencsint, Csangkaiseket, Kiangvant, Vu-
szungot, Csangcsunliangot stb.-t írunk, mint
ha Tien-Csint, Csang-Kai-Seket stb. íránk.
Az előbbi jobban megfelel a magyar nyelv
természetének, mint az utóbbi.

* * *

Franco – Francót. Ha a Franco névhez
birtokosragot ragasztunk, nem tűnik fel any-
nyira az a helytelen szokás, hogy a szó utolsó
betűjét röviden hagyjuk, mint akkor, ha
tárgyragot teszünk hozzá. Pl: Francot tá-
mogatják. Mintha Franc lenne a szótő és
-ot a tárgyrag. Ha nem is lenne erre nézve
szabály az utolsó magánhangzó meghosz-
szabbítása, akkor is szembeütnék ebből
a példából, milyen helytelen, sőt sokszor
értelemzavaró, hogy Francot szednek Fran-
cót helyett. Épígy: Boccacciónak, Lionardót,
Michelangelóé, Caballerótól stb.

* * *

Sanghai-i. Helytelen. Ha már így kíván-
ják: sanghai távirat, sanghai lakosság a he-
lyes. Hírlapírók és egyes szaktársak nem
tudnak hozzászokni ahhoz, ha valamelyik
helységnevével i-vel végződik, hogy ezt az i-t

a szó melléknévi alakjában nem kell meg-
kettőzni. Mi főntebb a Sangháj-t mondot-
tuk helyesnek. Ebben az esetben sanghái
távirat lenne a helyes. De ha a Sanghai
járja az illető lapban, akkor sanghai helyes
és nem sanghai-i. Az akadémiai helyesírás
3. pontja a többi között azt írja, hogy: „az
i-végű helynevek tövéghangzója elmarad
az -i melléknévképző előtt; a belőlük kép-
zett mellékeveket tehát nem szabad két
i-vel írni, pl Piski: a piski hid (nem pis-
kii); Petri: a petri gulyás (nem petrii);
Oroszi: az orosz pap (nem oroszii)” és
így tovább az esetek sokaságán át.

* * *

Magyarosan meg lett neki mondva.
Ez egyáltalán nem magyaros fogalmazás.
Sőt nagyon is németes. Magyarosan így kell
ezt a mondatot megfogalmazni: Magyaro-
san megmondták neki, vagy megmondtuk
neki, már aszerint, hogy kik. Rút germaniz-
musok az ilyen mondatok is: „... helytelenül
tanul helyesírást, félre lesz vezetve ezen
a téren.” Lesz: a lenni ige jövőidejű alakja.
Akkor is: félrevezetik majd, vagy félre fog-
ják vezetni. De a cikkíró jelenidőben ezt
akarta mondani: helytelenül tanul helyes-
írást, félrevezetik ezen a téren. Ez a
helyes, magyaros fogalmazás. Vagy másik
példa. Egy egyébként nagyon kedves tár-
cában olvastam nemrég ezt a mondatot:
„Minden rendben ment, ki lett szedve,
gépbe emelve és a gépmester hozzáfogott
a forma beigazításához.” Helyesen így írjuk
ezt: Minden rendben ment, kiszedték, a
gépbe emelték stb. Az élő beszédben
sokszor esünk bele ilyen germanizmusokba,
de ha írunk, szigorúan kerüljük azokat. Ez
különösen a nyomdászíróknak szól. Mennyi-
vel magyarosabb, ha azt írjuk: elő is állí-
tották őket, mint: elő is lettek állítva!
Meg lett állapítva: megállapították, régie-
sen: megállapított, de ebben az alakjában
sem használják már. (Ehelyett sokan így
írják: „már nem lesz használva”.) A kikül-
dött bizottság megállapította. Inkább írjuk
így körül, mintsem germanizmust kövessünk
el. El lett határozva: a választmány elhatá-
rozta... Ki lesz irtva: kiirtják majd, vagy ki
fognak irtani. (Némely napilapunkban még
mindig így olvashatjuk: „kiirtják”. Pedig
helyesen kiirtani kell szedni. Nem szabad
az irtani igét az írni igével összetéveszteni!)

* * *

Egy szó – két szó. Elöttem van az
„Információ”, a „Magyar Távirati Iroda”, a
„Magyar Országos Tudósító” című lap-
tudósító kézírata. Ezek igazán félrevezetik a
szedő szaktársakat. (Szándékosan nem írom
így: „félre lesznek vezetve” a szedők.)
Különösen a szavak egybe- és különírása

tekintetében. Olvasom: „Ennek a küszöbönálló drágulásnak.” Hogy miért írják ezt egy szóba, nem tudom. Küszöbön álló épügy két szó, mint asztalon álló, padlón álló és egyedül álló. A szedő szaktársak természetesen – könyvnyomtatásról lévén szó – legalább is megakadnak rajta. Van, aki utána is szedi így. – Ház asságon kívül született, hatályon kívül helyezte. Házasságon kívül és hatályon kívül épügy két szó, mint törvényen kívül, e világon kívül stb. – Munka nélkül vannak. Munka nélkül a helyes. Mint pénz nélkül, becsület nélkül és így tovább. Sokan azt hiszik, mert munka nélküli egy szó, munka nélkül is az. A melléknévi -i valóban egy szóvá alakítja. – Az ülés véget ért. Az ülés véget ért. Két szóban helyes. Épügy, mint partot ért, a golyó szívet ért stb. Feltűnéskeltő is helytelen. Feltűnést keltő a helyes. Ebből egyelőre ennyit.

* * *

Egy, a – minden, a... Újabb elharapódzott rossz szokásról kell még szólanom. Mingyárt így is kezdek volna: „egy, az utóbbi időben elharapódzott rossz szokásról.” Nemcsak rossz, de csunya is, magyarul is. Pedig szélteben-hosszában olvashatjuk lapokban, könyvekben, kereskedelmi nyomtatványokban. Itt a szedő, a korrektor csak segítőként működhetne közre, mert ha az író, a lapnyomató így kezdi a mondatot, már baj. Rendszerint át kellene alakítani a mondatot, amire már sem idő, sem alkalom nincsen, ha sietős a dolgunk. Íme néhány példa: „Egy, a Horthy Miklós úton lakó lelkésznek a kamráját feltörték.” Minek itt az „egy”? Így helyes: A Horthy Miklós úton lakó lelkésznek stb. – „Minden, a szakmába vágó munkát vállal.” – „Egy, a jövő szezonban színre kerülő revüoperettben fog játszani.” Nem elég, ha így írjuk: A szakmába vágó minden munkát vállal; A jövő szezonban színre kerülő revüoperettben fog játszani? – „Pontos másolatban közöljük az alábbi kezünkbe került kis cédulát.” (Mellékelni kellett volna eszerint alább a kezét is.) Sem alábbi, sem fenti kézre itt nincsen szükség. A szerzőnek így kellett volna helyesen megfogalmaznia bevezető szavait: „Pontos másolatban közöljük a kezünkbe került alábbi cédulát.” Mert hiszen a cédula következik alább és nem a kezünk. Szedés vagy korrigálás közben, ha éppen észrevesszük az ilyen hibákat, ki is javíthatjuk. Írójuk észre sem veszi és így nem méltatlankodik amiatt, hogy „elrontottuk” mondat szerkezetét. – „Kilenc, a városban lakó egyénről kiderült a bűn.” Helyesebb, gördülékenyebb és magyarosabb, ha így ír a hírlapíró: A városban lakó kilenc egyénről kiderült a bűn. Ez csak néhány példa a sokból.

AD OCALIP

Incipit plagus in apocalipsis.
Iohannes apostolus et euangelista a multo electus atq; dilectus - in tanto amore dilectionis ubi mori habitus est - ut in caelo supra pedes eius recumberet et ad crucem altissimi soli mariani propriam commendasset: ut quatenus nupte uolentem ad amplectum uirginitatis ascenderet: ipsi ad custodiendam uirginem tradidisset. Hic itaq; cum propter uerbum dei et testimonium ihesu christi in patmos insulam locaretur exilium illi ab eodem apocalypsis pre ostensa describit: ut sicut in principio canonis id est libri generos incorruptibile principii proferat: ita etiam in corruptibilis finis uirgine in apocalypsi reddere dicitur. Ego sum alpha et omega et initium et finis. Hic est iohannes qui scripsit super haec sibi dicta egrediens de corpore conuocatis in ephebo discipulis descendit inde solum sepulture sue locum: orationemq; completa reddidit spiritui - tam a dolore moris facti? extraxit: q; a corruptione carnis noluit alteri? . Quia tamen scripture dispositio uel libri ordinatio ita a nobis per singula non egreditur: ut nesciamus in quibus uisum collocauerit: quibus laboris fructus - et deo magisterii uocatus secutus. Incipit plagus. Incipit littera apocalypsis. In iohannis apli.

Apocalypsis ihesu christi qua dedit illi deus palam facere secretis suis que operaretur cito: et significauerit multis per agnum suum suo iohanni qui testimonium prebuit uerbo dei et testimonio ihesu christi qui ait: qui legit et qui audit uerba prophetie huius: et qui

que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Iohannes septi ecclesie que sunt in alya. Iherusalem uobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui uenit: et a septem spiritibus qui in spiritu ihesu eius sunt: et a ihesu christo qui est testis fidelis primo generis mortuorum et principis regni: qui dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: et fecit nos regnum et sacerdotes deo: et ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Ecce ueni cito et uidebit eum omnis oculus: et qui cum pupuguerunt. Et tunc plagem se super omnes tribus terrarum amittet. Ego sum alpha et omega: principium et finis: dicit dominus deus qui est et qui erat et qui uenit: et qui uiuificabit. Ego iohannes scribere uobis et participare in tribulatione et regno et patientia in caelo ihesu christi in iherusalem: qui appellatur patmos propter uerbum dei et testimonium ihesu christi in dominica die: et audiui post me uocem magnam tanquam cube dicens. Quod uides scribe in libro: et mitte septem ecclesie ephebo et laodice et pegamo et thiatire et sardis et philadelphie et laodice. Et dicitur sumus uiderem uocem qui loquebatur mihi. Et conuersus uidi septem candelabra aurea: et in medio septem candelabros aureos similes filio hominis uentum pedes: et primum ad mammillas zona aurea. Caput autem eius et capilli eius candidi tanquam lana alba: et tanquam nix. Et oculi eius tanquam flamma ignis: et pedes eius sicut aurum sicut sicut in carmine admodum. Et uox illius tanquam uox aquarum muliarum: et habebat in dextera sua stellam septem. Et de ore eius gladius utraque: parte acutus: et stabat: et facies eius sicut sol lucet in uirtute sua. Et cum uiderem eum:

Gutenberg János legnevezetesebb nyomtatványának, a 42 soros bibliának több mint felénnyire kicsinyített oldala. Az egész mű 1282 ilyen oldalból állott. A nagy föltaláló valószínűleg 1451 körül fogott e munkájához, s 1455 november 6-án, amikor megfosztották nyomdájától, már majdnem készen volt véle. Ezt a 42 soros bibliát különben Mazarin-bibliának is nevezik, mert a híres francia államférfiú könyvtárából került ki a könyvészetileg leírt első példánya. Vannak pergamenre és papírosra nyomtatott példányai; az előbbiek – mint a mi mutatónyunknak az eredetije is – nagyszerűen vannak illuminálva kifestett iníciaállékkal és tarka, igen változatos motívumú lapszéli díszítéssel. Az eredetiben gyönyörű kis miniatúra Evangélista Szent Jánosnak az iníciaálléba foglalt színes képe. Már a könyv remek díszítéséből is kitűnik, hogy a nagy föltaláló e művével a kéziratok könyvek az úgynevezett kódexek utánzására törekedett. Érdekes a könyv szedéstechnikája is. Gutenberg a szavak közt csak egyféle sorzárót használt, olyat, ami körülbelül megfelelhetett a mai negyednégyzetnek. További spáciumos beosztásról szó sem volt. A sorzárás úgy történt, hogy ha valamely szó nem fért már a sorba: rövidítettek itt-ott egy szótagot. Ilyen rövidítő jele, vagy más szóval ligatúrája százával volt Gutenbergnek, de még az utána következő régi könyvnyomatók egyik-másikának is. Így aztán nem volt csoda, ha az ősnomtatványok oldalai teljesen zárt szedéseképp adtak, s az úgynevezett „síkátorokat”, amelyek a szóközök egymás alá kerülése révén keletkeznek: a tipográfia atyamestere el tudta kerülni. Az egyes betűk (a, b stb.) nem egészen azonos képűek itt-ott, aminek az a magyarázata, hogy Gutenberg – de néhány közvetlen utóda is – ötvözetlen ölmot vett a betűihez, s azok öntés közben deformálódtak.

Betűöntés és stereotípiá

Az öntőmesterséget illető irodalom nem valami bőséges, éppen ezért minden olyan mű megjelenése, amely e téren hézagpótló munkát végez, megbecsülendő. A Bíró Miklós kiadta Nyomdászati Lexikonnak értékes adatai is megérdemlik, hogy foglalkozzunk velük és a gyakorlatban hasznukat vegyük. Nem célunk, hogy e Lexikont kritikai alapon kezeljük, inkább csak föl akarjuk hívni szakértésaink figyelmét eme műre, s arra is, ami belőle a betűöntésre vonatkozik. (A stereotípiái részt, bőséges adatai miatt, egyelőre el kellett hagynunk s más alkalommal, külön foglalkozunk majd vele.)

A Lexikon idevonatkozó főbb címszavai:

Antimon (stibium): a betűfémnek egyik alkotórésze; eredetét, összetételét és használhatóságát írja le a Lexikon. (A Grafikai Szemle hasábjain már többször esett róla szó.) Az *ólom átolvasztására* vonatkozólag igen hasznos útmutatást találunk a műben. – Az antikva betűtípus ismertetésénél mindazoknak az úttörő nagy betűöntőknek a nevét is megismerjük, akik – külföldiek és magyarok – e betűtípus fejlődését előbbrevítették. – A betű anatómiája, betűcsalád, betűfajták osztályozása, betű fiziológiája (élettana), betűhézag (Bunzenweite), betű húsa, betű képe, betű legalvanizálása, betűkopás, betűk súlyegységei, betűmagasság, betűmatrica, betűművészet, betűöntés és betűrendszeréről szóló cikkekben található adatok adják úgyszólván a betűöntés történelmét, fejlődését, technikáját, munkamenetét és mechanizálódását. Ezenkívül egy szemléltető rajz: betűnagyságok pontokban. Nekünk öntőknek ez az egyik legértékesebb része a Lexikonnak. **Bruce Dávid**: a betűöntőgép feltalálója (született Newyorkban 1801-ben, meghalt 1892-ben). Előbb betűszedő, később betűöntő volt; gépe kezdetben 80, később megjavítva, 170 betűt öntött percenként. – Az **Öntőkör** alakulásáról, céljáról és jelentős szociális tevékenységéről is találunk néhány tömör sort. – Czettel Dániel neve alatt találjuk az Első Magyar Betűöntőde Rt. alapításának érdekes adatait. A 117. oldalon pedig a nevezett öntőde történetét és fejlődését. – Az eutektikai olvadási pontról is szakzerű magyarázat van a könyvben. – A fémalak képződésének és kezelésének leírásával is jó szolgálatot tesz a Lexikon. – **Fúrógép**: a betűmatrica készítéséhez használt gép. – **Gutenberg János** nagymesterünk, a nyomdászat feltalálója, hányatott életének és találmányának értékes

adatait természetesen itten is megtaláljuk. Megvan természetesen a gyorsbetűöntőgépnél látható szerkezeti módosítások szakszerű ismertetése is.

További érdekes cikkecskék: Az iniciálé (kezdőbetű) magyarázata. – **Instrumentum**: a betűöntők öntőműszere. – **Jusztórium**: a betűöntő egyik ellenőrző szerzője a betűvonal és távolság vizsgálatára és a betűmagasság ellenőrzésére. Lexikoni leírása rövid, de jól érthető. – A **kellősités** (betűmatricáé) munkafolyamata. – **Milyen a kemény ólom?** – **Kenyérírás** (a német „Brottschrift” szó szolgai fordítása). A kézi betűöntőkészülék és a kézi betűöntőgép ismertetéséből megismerjük a kezdeti és fejlődő betűöntés folyamatát. – A **kizárások** használata, beosztása és súlyegységeiknek jól megérthető táblázata. – A **komplett betűöntőgép** (használatra kész betűt öntő gép) szerkezete és működése. – A **léniák** anyaga, készítése és súlyegysége. – **Ligatúra**: egybeöntött betűk. – **Logotípiá**: egybeöntött szavak vagy szótágok. – **Miért kell magasságra gyalulni?** – **Nyomozótű**: a betűöntő érzékeny szerszáma, amellyel a betűkép (betűmatrica) mélységét méri. – Az **ólom** találási helyei, az idegen anyagoktól való mentesítése. – **Ólommatricák**. – **Ólommérgezés**. – **Ismertetés az órnól**. – Az **oxidálódás** többféle oka. – Az **öntőjegyzék** (öntőcécula) mibenlétét legjobban a Lexikonban található három öntőjegyzék mutatja. – **Patrica** (betűbélyegző, németül Stempel) készítése. – **Rézbetűk**. **Szignatúra**. – **Tipométer**: egyik legfontosabb betűöntői szerszám, más néven: a betűszisztémát mérő eszköz. – **Toló-mérő** (Kernmass): állítható tipométer. – **Ürtöltők**: ide tartoznak az apró tértzők (Durchschuss), a hosszú tértzők (Regletten) és ürtöltők (Hohlstege); ezek rendeltetése és súlyegységei. – A betű válfölülete, vállmagassága.

A Lexikonban megtaláljuk mindazoknak a nagyszerű elődeinknek a nevét is, akik a szakmában, úgy a külföldi, mint a magyarországi viszonylatban, úttörők voltak és működésük felsorolásával ugyancsak a betűöntés történelmét és fejlődését ismerjük meg. De itt találjuk azoknak a neveit is, akik a nyomdászok kulturális és gazdasági viszonyainak előbbrevitelén fáradoztak. Nincs annyi terünk, hogy egy cikk keretében megírjuk mindazt, ami a felsoroltakon kívül a Lexikonban a betűöntéssel összefüggésben van. Csak még állapítsuk meg – anélkül, hogy a többi munkatársak érdemeit kisebbiteni akarnók –, hogy azok, akik a betűöntésre vonatkozó adatokat összehordták:

jó és szükséges munkát végeztek. Forgassuk tehát e könyvet szeretettel és megbecsüléssel, mert ezzel szakmai tudásunkat gyarapítjuk. Schreiber Ede.

* * *

Jó tudni azoknak a szakértésnek, akiknek még nem volt alkalmuk egy-egy nagyobb üzem munkamenetébe belekapcsolódní, hogy ott minden olyan nyomtatványt, amelynek újrendelése valószínű, matricáltatni szoktak. De állandó gyakorlat, hogy a nagy példányszámú nyomtatványt, mint amilyenek a vasúti, bírósági és más közhivatalok nyomtatványai, ezek az üzemek majdnem kizárólag csak lemezzel nyomtatják, mert egy szedésről annyi lemezt tudnak készíteni, amennyi éppen szükséges és mert a matricának és lemezeknek raktározása és a lemezekről való nyomtatás olyan anyagi előnyökkel jár a betűről való nyomtatással szemben, amelyről egy üzem sem mondhat le. Szedésről nem lehet azzal teljesen meg egyező nagyságú lemezt készíteni, mert a készülő lemez az előkészítés és öntés folyamán olyan átalakuláson megy keresztül, amely annak lehetőségét kizárja. A matrica, amelyet a szedésről készítenek, maga is összezsugorodik. A meleg hatására minden test kiterjed, tehát az ólom is nagyobb térfogatú lesz, ha hevítik. Kihűléskor azonban visszanyeri eredeti állapotát, illetőleg térfogatát, szóval a lemez kisebb lesz, mint a forma. Előfordul az is, hogy valami oknál fogva lemezzel kell lemezt készíteni. Például ha a nyomtatványon valami változást eszközölnének. Ezt úgy csinálják, hogy a javítandó részt a lemezből kivágják, azt helyes szedéssel pótolják és úgy matricálják. Ilyenkor a szisztémától való eltérés igen nagy szokott lenni, mert ebben az esetben kétszeres átalakulás történt. Sőt ugyanarról a matricáról egymásután öntött lemezek sem lehetnek teljesen egyformák, mert azt is befolyásolja az ólom változó hőfoka és több olyan körülmény, amelyet talán egy kissé hosszú volna itt felsorolni. Ezért tehát, ha olyan nyomtatott táblázat kerül a kezünkbe, amely „nem megy” ki, az majdnem egész bizonyosan lemezzel nyomtatódott és minden lelkiismeretfurdalás nélkül szedhetjük azt szisztémára, mert azt eredetileg is arra szedték.

Az ólomnak fizikai elváltozását azonban nem szabad összetéveszteni olyan esetekkel, amely munkáknál más ok miatt „nem megy ki” a szedés. Ilyenek lehetnek például az írógépek használatára rendelt nyomtatványok, kartotékok stb. Ezeket szigorúan az adott méretek szerint kell szedni, különben könnyen megesik, hogy a megrendelő mint használhatatlant visszaadja. J. B.

A gépszerelő és gépmester vitája

Szerelő: Na, gépmester úr, ismét javítanivaló van a gépen? Ismételten mondom: engedjétek a nyomógépeket a szerelőknek kezelni, mert a szerelők minden javítást maguk meg tudnak csinálni. A ti örökös jelszavatok: nyomtatógépet csak gépmester kezelhet! Hát akkor miért nem végzitek el a gépeken előforduló javításokat is?

Gépmester: Ez igazán érdekes! Egyszer meg kell hogy kérdezzek téged! Ez a javítani való gép is, amit szállítottatok, arra való-e, hogy állandóan javíttassuk, avagy pedig, hogy nyomtassunk rajta? Illetve javítóiskolai gép-e ez, avagy pedig nyomtatógép?

Szerelő: Azért nem kell mingyárt „fölvázva” lenni! Csak egy kis gépjavitással állunk szemben. Azt azonban nem lehet elvitatni, hogy az általunk szerelt gépeken gyönyörű munkákat lehet előállítani.

Gépmester: Persze, hogy lehet! De a gép ezt egyedül nem képes megcsinálni. Megfelelő nyomdai segédeszközök kellene hozzá és mindenképp hozzáférő ember, aki a gépet irányítja. A ti büszke produkciótok csak mintegy szerszám s mint ilyen szolgálja a többi között a mi iparunkat. Számolni kell a sokféle papirossal, festékkel stb.-vel is. Mindezek helyes megválasztása eredményezheti aztán azt a munkateljesítményt, amit a gépek szállításakor ígértetek. Ezerféle gyakorlati szaktudással kell a gépmesternek rendelkeznie, hogy az általatok szállított gépeken jó munkát tudjon előállítani. Leleményesség és sokoldalúság kell ahhoz, hogy a különféle gépek hiányosságait és tökéletlenségeit áthidalja a gépmester. Vagy talán azt hiszed, hogy ti mindig tökéletes és hiba nélküli gépeket szállítotok?

Szerelő: Nem! Mindig csodálattal adózom a gépmesterek munkálkodásának. De

lássátok be végre, hogy az a szerelő, aki egy-egy nyomdagépet fölépít, mégis csak jobban ismeri annak minden alkatrészét. Különösen, ha valamely újabb típusú gépről van szó. A gépmesternek az időről időre fölmerülő gépújításokat mindig külön kell megtanulnia.

Gépmester: Nem akarlak meghazudolni. Azonban úgy látom, fölfogásod sántít egy kicsit. Hová vezetne bennünket az élet, ha az egyéb szakmabeli gépeket egyedül csak azok kezelhetnék, akik azokat fölszerelték. Úgy festene az eredmény, hogy a szerelők bár különleges életlehetőséget biztosítanának a maguk számára, de sem a nyomdagépipar, sem a nyomdaipar ezáltal nem fejlődne. Mert ugyebár, azt nem tagadhatjátok, hogy amióta Gutenberg a mozgatható betűket föltalálta, továbbá amióta a gyorsajátót föltalálták, a nyomdaiparban töretlenül újítások mind a nyomdászok megfigyelései és óhajtásai nyomán kerültek kivitelezésre? Tehát ami a javításokat illeti, ismételten csak annyit: a gépeket mindenesetre úgy kell megépíteni, hogy azok legalább is két-három évig ne kerüljenek javításra. Különben örvendetes, hogy a gépgyárak erre már rá is jöttek.

Szerelő: Ha nyomdagépekről van szó, én alig juthatok szóhoz tikóztetek. Végére hagyjál már engem is beszélni! Ami a géptechika fejlődését illeti, veletek szemben vajmi kevés kívánnivalót támasztanak. Fogalmatok sincsen arról a konkurenciás versengésről, ami a gépiparban dúl. Minden gondotok és tennivalótok abban merül ki, hogy minél szebb nyomdatermékeket produkáljatok. Az már azonban kevésbé érdekel benneteket, hogy mi hogyan hozzuk létre ezeket a versenyképes gépeket. Ami a fejlődést illeti: bizonyos, hogy azelőtt lassú volt. De azért lépést tartottunk a festékgyárak produktumainak fejlődésével. Az azonban elvitatathatlan, hogy a nyomdaipar fejlődését mégis csak a mi gépeink fejlődése segítette elő és most, amikor ezermestereket csináltunk belőletek, könnyen kacagtok. Éppen ezért a mi közönséges szerszámnak nézett gépeink mégis csak a mi produktumaink és nem a tieitek.

Gépmester: Igaz, hogy szépen fogalmaztad meg a gondolataidat. De azért mégsem szeretném bölcsekedéseidet még egyszer hallani. Igaz, hogy nekünk néha ezermestereknek is kell lennünk, de mi ezzel nem kérkedünk. A szükséghez mérten munkáinkat mindig maradék nélkül, tehát javítások nélkül végezzük el. Erről tanuskodnak nyomtatványaink, s tanuskodik a megrendelőink meglegedése is. Tény az, hogy nyomtatványainkat – amelyek hosszú éve-

ken át minden javítás nélkül használhatók – az általatok gyártott gépeken készítjük. Erről tanuskodnak mindenképp a sokszínű nyomtatványaink is. Azt azonban nem lehet elvitatni tőlünk, hogy az iparunkban használt anyagok ismerete tekintetében felelősségterhes jártassággal kell bírunk. Ezzel szemben ti az acélt meg a vasat úgy dolgoztatok föl, ahogy kapjátok. Felelősség nélkül dolgoztatok föl; azok keménységén vagy lágyságán változtatni már nem tudtok. Tehát tanul meg, szerelő pajtás: mi, gépmesterek, kell hogy a ti gépeiteken dolgozni tudjunk, ha netán rosszak is azok. Mi meg tudjuk a festékeket változtatni, ha azok nem felelnek meg céljainknak és így tovább. – Végezetül még valamire föl kell hívnom a figyelmedet: a nyomdaiparban még mindig igen nagy a munkanélküliség. A gépmesterek százai vannak munka nélkül. Ezzel szemben mindezek a szerelői szakmában nem állanak fenn. A gépmestereknek – öntudatosan – mégsem jutott sohasem az eszükbe, hogy szerelőknek képezzék át magukat.

Szerelő: Gyönyörűen alapozott fejtegetésed és az a mélyreható tény, amit utoljára említettél, teljesen meggyőztek engemet. Eddig is igen nagy becsülője voltam a nyomdászok lelkeiben élő szolidaritásnak. A jövőben igyekezni fogok eme megbecsülésnek és velükérzésemnek olyképpen is a látható jelét szolgáltatni, hogy csak tanult és jóra való nyomdászokat fogok a könnynyomdagépekhez és a nyomtatóautomatákhoz kiképezni.

Gépmester: Végtelenül örülök annak, hogy beszélgetésünk megértéssel végződött. Szeretném remélni: azok, akik bennünket nem értenek, vagy nem akarnak megérteni, eljutnak a te fölismerésedre és eszerint cselekesznek is. Mert csak ez a megértés juttathatja a nyomdászokat az őket jogosan megillető kenyérükhöz, a nyomdaipart pedig arra a nivóra, amelyre hivatva van: ha iparromboló kontárok ebben meg nem akadályozzák. Hörnyéky Kálmán.

Szakelőadások a főnökkongresszuson

A nyomdatulajdonosok ötödik nemzetközi kongresszusát 1937 augusztus 24-től 26-ig Budapesten a Magyar Tudományos Akadémiában tartották meg. A kongresszus túlnyomórészt szakmafejlesztési kérdésekkel foglalkozott. Az ott elhangzott előadások szakkulturális szempontból annyira figyelemre méltók, hogy ezeknek ismertetése – helyszűke miatt természetesen csak egész rövid formában – föltétlenül hasznosnak mutatkozik.

Vegyük sorba a bennünket szorosabban érdeklő referátumokat.

Kner Imre, aki az előadók sorában Magyarországot képviselte, „A tipográfiai stílus időszzerű kérdései” címen tartotta meg magas színvonalú előadását. Azzal a megállapítással kezdte, hogy a nyomdász művészet ismét történelmi fordulóponthoz ért. A könyvnyomdászat a maga kora technikai, gazdasági, társadalmi és szellemi irányzatának befolyása alatt áll és az ezekkel kapcsolatos érdekek kiegyenlítésére törekszik. Ezáltal a kultúrtényezők kialakításának munkájában közreműködő szerepet játszik. A tipográfia története oly tanulságokat szolgáltat, amelyekből ma – fordulóponthoz érkezvén – hasznos következtetéseket vonhatunk le a nyomdászat jövőbeli művészi fejlődésére vonatkozóan is. Az előadó szerint a tipográfia első célkitűzése odairányult, hogy a kéziratot racionálisan, vagyis olcsó s gyors úton sokszorosítsa. Az első nyomtatott könyv a kézzel írott könyv utánzata volt. Az őstipográfusok azonban rövidesen föllismerték az új technikának sajátzerűségeit. Az eredetileg kézíráshoz hasonló könyv ennek következtében csakhamar mai értelemben vett igazi nyomtatott könyvvé vált technikai, formai és művészi értelemben is. A tizenötödik század végén már jelentkeztek a mai medievális és a fraktúr betű ősfarmái s ezekkel együtt a sorok és oldalak helyes szedéstechnikai megoldása. Ezután háromévszázados küzdelemteljes idő következett, melynek folyamán a tipográfiát sokszor eltévelyedések érték. Az új tipográfiai ideált 1800 körül Bodoni, Didot, Walbaum és Unger teremtették meg. A klasszikus antikva teljesen szakított a kézírás maradványaival. A könyvnyomdászat ismét föllismerte belső lényegbeli törvényeit. Ezt követi a nyomdászat mechanizálódása, de művészi szempontból hanyatlása is. A múlt század végén jelentkező iparművészeti törekvések tipográfiai célja a géppel készült könyv megnesemítése. Az akkori megmozdulás hatása

alatt állunk ma is. A könyvnyomdászat időszzerű föladatai közé tartozik az üzem szakszerű vezetése, a nyomdák közötti versenynek a minőségi munkákra való áttérése. A sokféle szép betű gazdag kincse és a modern technika lehetővé teszi számunkra, hogy hamis ideálok kergetése helyett az igaz értelemben vett tiszta tipográfiát szolgáljuk.

Zachrisson Bror (Svédország) a könyvnyomdászatnak a mély- és offsetnyomtatással való versenyét tárgyalta. A könyvnyomdász – mondotta az előadó – az utóbbi időben ijedelemmel tapasztalja, hogy a közönség és a szakmai világ élénk érdeklődést tanúsít az új sokszorosító eljárások iránt. Azonban még a legújabb termelési adatok sem adnak aggodalomra okot. Majd sorba veszi az előadó az egyes sokszorosító eljárások előnyeit és hátrányait. Végül a következőképpen foglalja össze álláspontját: Mindegyik sokszorosító eljárás saját jellegének megfelelő kifejezési formákat kövessen. A könyvnyomdász kötelessége, hogy modern eszközökkel dolgozzon. Szakszerű kalkulációval, kollégiális együttműködéssel és elsősorban az egészséges, valódi tipográfia iránti érdeklődés előmozdításával a könyvnyomdászok mostani vezető szerepüket nemcsak megtarthatják, hanem meg is erősíthetik.

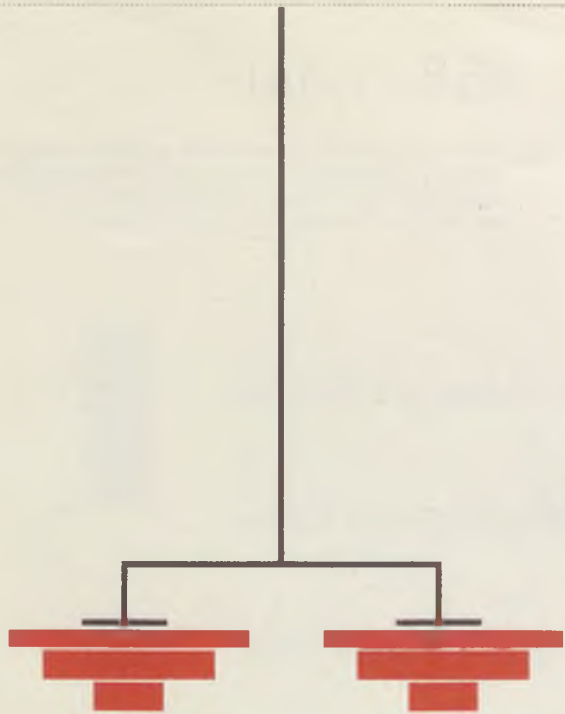
Kruger J. J. (Délafrika) a friss nyomtatvány lehúzódasát választotta előadói témának. Az ipari haladás, úgymond, kétfélel történik: tapasztalati és kísérleti alapon. Amerikában és Angliában már nyomdaipari tudományos kísérleti intézetek létesültek. Szóló a vezetése alatt álló pretoriai állami nyomda laboratóriumának a lehúzódas kiküszöbölésére irányuló vizsgálódásairól számol be. A lehúzódas a levegő nedvességének, a festéknek és a papírosnak a kérdése. Mivel a nyomdász a papírost és a levegőt nem változtathatja meg, tehát a festékekkel kísérletezik. Az ezirányú kísérletek részletezése után, amelyekről nagyjában mi is tudunk, az előadó szükségesnek tartja a tapasztalatok nemzetközi kicserélését, hogy a lehúzódas kérdése végleg megoldható legyen.

Clark H. G. (Anglia) rendkívül fontos kérdést, az újságnyomtatás kérdését vetette fel a következőkben: Az újságelállítás alapanyagai: 1. a papíros, 2. a festék és 3. a fém. Angliában nagy súlyt helyeznek az újságbetűk könnyű olvashatóságára. A Times 1932-ben új betűfajtára tért át és a lapok a címsorokba több életet vittek bele. Kísérleteket folytattak annak a hatásnak vizsgálatával, melyet a papíros színezése az olvashatóság szempontjából jelent. Igen fontos tényező az alkalmas festék, mert ettől függ

a kinyomtatott példányok gyors száradása. A szedőgéphez és a stereotípáláshoz szükséges ólom helyes összetételétől, valamint a helyes olvadási foktól is nagyban függ az újságelállítás. A stereotípiái fémét jó állapotban kell tartani. Fontos körülmény a helyes hőfok. Angliában 330° C hőfokú ötvözzel dolgoznak. Tudomása szerint a kontinensen használatos ötvözetek kevesebb ónt tartalmaznak. Ezáltal az öntés nem olyan éles és a betűk képe nem annyira tiszta, mint Angliában szokásos. Az angol stereotípőrök kisebb hőfok mellett öntik és gyorsan lehűtik a lemezeket, miáltal jobbak, mint a kontinensen. Ami a géptermet illeti: a papíros szakadásának oka a rotációs-papíros helytelen kezelése; a nyomdafesték feldolgozásának 16–19° C hőmérséklet a legelőnyösebb; a lehúzódas és átütés elkerülése végett az eddigénél még gyorsabban száradó festéket kellene használni és olyan borítóanyag föltalálása szükséges, amely a festéket egyáltalában nem veszi föl.

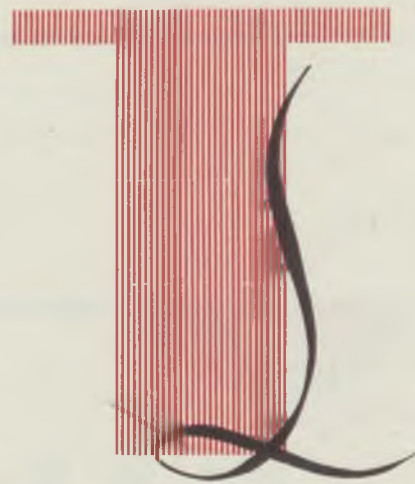
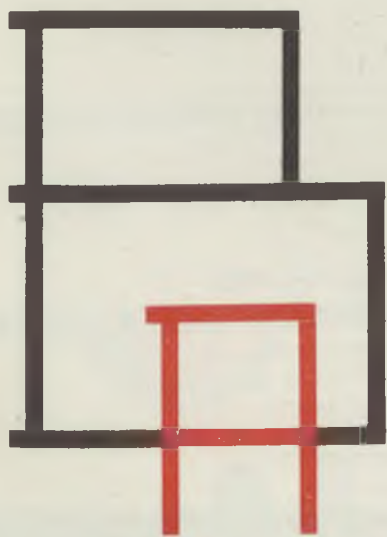
A kongresszuson elhangzott előadásorozat Kirste M. Rich. (Norvégia) a kalkulátorok kiképzéséről szóló referátumával fejeződött be. Az előadó szerint a nyomdászat egyik legfontosabb kérdése az egységesen értelmezett kalkuláció. A nyomtatványok árki-számítása: nem egyszerű matematika, sem a szokásos kereskedelmi számtan, hanem elsősorban a nyomtatványok előállításánál szerzett tapasztalatok összegezése. A kalkulátorok kiképzésére kurzusokat kell létesíteni. Mivel elzotes szakképzettség nélkül senki sem lehet jó kalkulátor, csak szedők vagy gépmesterek alkalmasak erre a pályára. A gyakorlati szakképzettséghez elméleti tudást kell szerezni a rokon szakmákból. Csak az végezhet helyes árszámítást, aki ismeri a technikai lehetőségeket. A papírosismeret nem kevésbé fontos nemcsak árbeli, hanem fölhasználhatósági szempontból is. A kalkuláció valósággal tudománnyá vált. Szükséges volna a nemzetközi kalkulációs formuláré kidolgozása. Ez legyen az első lépés a nyomdász-kalkulátorok kiképzéséhez. A nyomtatott formuláré, mely az összes kalkulációs tételeket tartalmazza, figyelmezteti a kalkulátort az egyes munkaszakaszok és ártételek fölszámítására és ellenőrzésül is szolgál. Meg kell írni a kalkuláció nemzetközi tankönyvét, melyet az egyes nyelvekre lefordítanak. Ezáltal nemcsak országoként, hanem nemzetközileg is egységesíthető volna a nyomdaipari kalkuláció.

Az egyes előadásokat angol, francia, illetve német tolmácsolás után vita követte. A hozzászólóknak, akik között elég szép számmal szerepeltek a magyarszakemberek, az előadó zárószóval felelt. (Sz. A. II.)

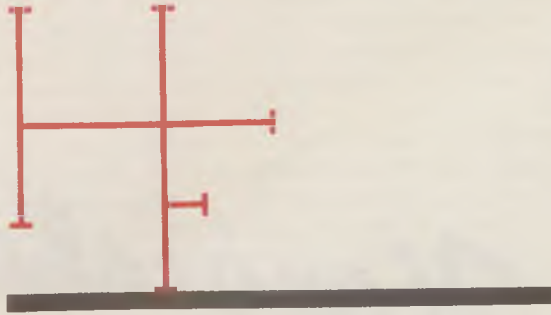
Kovácsházi csillárgyár

VII, DOB UCCA 42

158. oldal

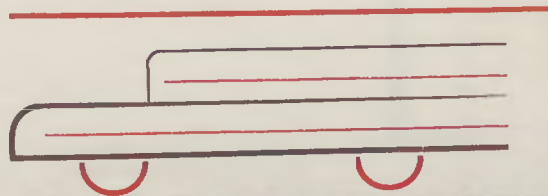
Mutató a Magyarországi Könyvnyomdai Munkások Egyesülete szakmabeli továbbképző tancsoportjainak munkásságából. Az árjegyzékcímlőtervezője Léderer Ödön. A cégkártya tervezője Ungur Imre, ólomba metszője Egry László.

HERZOG FERENC

műveinek jubiláris
gyűjteményes kiadása

VÁROSBAN, VIDÉKRE, KÜLFÖLDRE

MERKUR

BÉRAUTÓTHASZNÁLJON

FERKOVITS PÉTER
elvállal minden e szakmába vágó

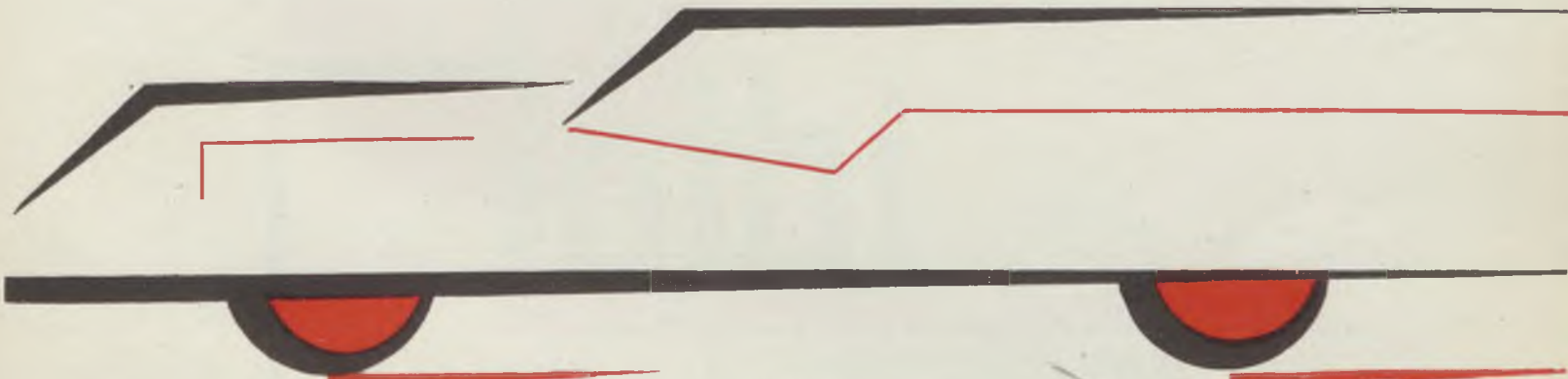
BÚTORASZTALOS
munkát, úgymint háló- és ebédlő-

VÁC, HŐSITÉR 18
valamint, konyhaberendezéseket

159. oldal

Mutató a Könyvnyomdai Munkások Egyesülete továbbképző tancsoportjainak munkásságából. – A felső cégjegy tervezője Szauer Ferenc. Az alsó reklámlapé Hannig Ferenc. (Az ólomtszemet Dencs Ferenc munkája.)

VÁROSBAN
VIDÉKRE
KÜLFÖLDRE

MERKUR

BÉRAUTÓT HASZNÁLJON

SOMOS ERZSI

MOZGÁSMŰVÉSZETI ÉS GYÓGYTORNAINTÉZETE

BUDAPEST V, MÁRIA VALÉRIA UCCA 18, FÉLEMELET 4

izsalyi

GOMBKERESKEDŐ

PESTSZENTERZSÉBET, KOSSUTH LAJOS UCCA 12. SZ.

SAS KATA

MOZGÁSMŰVÉSZETI ÉS GYÓGYTORNAINTÉZETE

BUDAPEST V, YBL UCCA 5
TELEFÓN: 345-667

160. oldal

Mutató a Magyarországi Könyvnyomdai Munkások Egyesülete szakbelli továbbképző tancsoportjainak munkásságából. A felső és alsó cégkártya tervezője Szeleányi Tibor. A középső cégkártyát pedig Ifj. Sütő László tervezte.

NOVEMBER ELEK

PAPÍRKERESKEDŐ

ÚJPEST, KOSSUTH UCCA 3. SZÁM

KESZTYŰÜZLET RÁKOSCSABA, ZÖLDFÁ UCCA 31

Mutató a Könyvnyomdai Munkások Egyesülete szakkulturális továbbképző tancsoportjának munkásságából. A felső cégcártyát tervezte Ifj. Sütő László. Az alsó cégcártyát tervezte Gorszky Tivadar.

161. oldal

500 BÜVÉSZMUTATVÁNY

ÖSSZEGYÜJTÖTTE ÉS KIADJA
KAMIL SÁNDOR BUDAPEST

ÁRA 5.- PENGŐ

Mutató a Könyvnyomdai Munkások Egyesülete szakkulturális továbbképző tanszék-
jének munkásságából. Tervezte Hannig Ferenc. Ólomba metszette Hóchst Pál.

162. oldal

HARANGI TOBIÁS

ANGOL ÉS FRANCIA FÉRFISZABÓMESTER

BUDAPEST I. KERÜLET
GELLÉRTHEGY UCCA 1
TELEFÓNSZ.: 484-244

DUNIA

AUTÓGARÁZS

BUDAPEST IV, KOSSUTH LAJOS UCCA 22. SZ.

Mutató a Könyvnyomdai Munkások Egyesülete szakkulturális továbbképző tancsoportjainak munkásságából. A fenti levélfejet tervezte Gorszky Tivadar, ólomba metszette Dencs Ferenc. A cégjegy tervezője Szauer Ferenc, ólomba metszője pedig Hardy Lajos.

163. oldal

DEBRECZENI BÉLA
ÚRISZABÓ
BUDAPEST, KVASSAI ZSILIP 32. TELEFÓN

*KÖZELRE, TÁVOLRA JÓL LÁT,
H A A S Z E M Ü V E G E*

KOLLÁTH

KISTARCSA, JÓZSEF UCCA 2

Újabb tipográfiai stílusok felé

A művészire törekvés ősidők óta sajátos az embernek, mert benső vágyainak, világszemléletének és izlésének lerögzítése a művészetben jut legtökéletesebben kifejezésre. Amikor a primitív ember rájött az anyag kiképzési és formálási lehetőségére, akkor egyéni tevékenységéből kisarjadt a tökéletességig fokozott technikának az a fajtája, amelyet művészetnek neveznek.

Ezt érezzük akkor is, amikor kezünkbe veszünk valamilyen korszerű tipográfiával készült nyomtatványt. Mert az individuális művészetek közül a tipográfia voltaképpen az a talaj, ahol ennek a művészeti ágak gyökere megizmosodhatott és kitermelhette a maga ragyogó stílusvirágait. Csak végig kell lapoznunk a régi szaklapokat, hogy bizonyosságot szerezzünk arról, miképpen alakult át a tipográfia mestersége iparművészetté.

Kétségtelen, hogy a tipográfiai stílus kialakulását már a békeévekben is erősen befolyásolták a gazdasági viszonyok. A kiegyensúlyozott kereskedelmi élet lehetővé tette a „minőségi munkák” szaporodását és ezzel mind szélesebb körben tért hódított az akcidencia. E kort a nyomtatványok gazdag és fényűző kivitele jellemzi, amelynek stílusát a szakkörökön kívül neves szakemberek szorgos tevékenysége, kutató és újjáalakító vágya hozza egy megállapodott s kiforrtnak mondható állapotba.

A tipográfiai stílus kialakulásának terén bizonyos szervesség, határozottság észlelhető, amely azonban nem emel gátat egyesek más izlésbeli megnyilatkozása vagy kifejlődése elé. A mesterszedők a maguk útait járják és kitermelik egyéni irányukat. Ma ebben a tekintetben más a helyzet.

A mai generáció a robotmunkás típusa, amely a lecsökkent minőségi munka következtében majdnem kizárólag a továbbképző tanfolyamokon vagy csak a tanonciskolában szerzi meg a mesterszedéshez szükséges alapfogalmakat. Itt kapja meg az első útmutatást arra nézve, mely úton kell haladnia, milyen irányba kell fejlesztenie, irányítania, csiszolnia a képességeit. Manapság ilyesmire a legtöbb nyomdában nincs mód, de különben sem bízzák azt kezdő, fiatal szedőkre, vagy pláne tanoncokra. Ha a mai tipográfia eltérést mutat is a régebbi idők alakító módjától, izlésbeli fölfogásától: kompozíció és stílus dolgában mégis arra törekszik, hogy leszűrt nyugalmával, egy-

szerűségével és megnyugtató hatásával még fokozottabb hatást váltson ki a gyakorlati életben, mint elődje.

Amikor a továbbképző tanfolyamok a szedőember művészi irányba való oktatására vállalkoznak, ezzel nemcsak a nyomdai munkásságnak tesznek fölbecsülhetetlen értékű szolgálatot, hanem tevékenységük áldása kiterjed az egész nyomdaiparra.

Minden elismerés és dicséret megilleti ezért a továbbképző tanfolyamok vezetőit, akik önzetlen és önfeláldozó munkájukkal sikeresen közreműködnek a jövő generáció eredményes oktatása érdekében. Szakkulturális életünkben az itt nyert eredményekről számtalanszor meggyőződhattunk az évenként megrendezett tanfolyami kiállítások során. Ugyancsak eme gondolat szolgálatában áll a Grafikai Szemle is, amely hónapról hónapra híven visszasugározza a tanfolyami munka előrehaladását, a közös munka értékes eredményét, amelynek tipográfiai értelemben vett erénye, hogy mindezt a legegyszerűbb eszközökkel ér el.

Mindamellett, hogy a kollektív nevelésre a szakma jövője szempontjából multhatatlannul szükség van, mégis úgy érzem, hogy ennek érvényesítése bizonyos károsodással jár, mert háttérbe szorítja az egyéni érvényesülés lehetőségét. Itt azoknak az egyéneknek érvényesülésére gondolok, akik már túljutottak a továbbképzőn, talán egyéb művészeti képességet nyújtó tanulmányokon is és most hallgatásra vannak kárhóztatva; csendes és visszavonultan munkálkodnak valamely üzemben, mert hiányzik számukra az a terep, ahol megismerhetnék szakképzettségüket, tipográfiai stílusukat, egyéni megnyilatkozásukat.

Eddigél az volt szokásos, hogy a szakma legjelesebbjei egymással versenyezve gazdagították a nyomdászat kincsesárát szebbnél szebb művészi nyomtatvány-termékekkel. Ez a tevékenység adott alkalmat sokaknak arra, hogy nyilvánosságra jutottak olyan elgondolások és tipográfiai kivitelezések, amelyek nem viselték magukon az általánosan divó tipográfiai modort. Ez adott alkalmat továbbá arra is, hogy többek között létjogosultságot nyerjen a léniakombináció, tömbszedés, blickfang, hajlított sorok, diagonális megoldások kultúrája. Utat nyitott olyan kísérletek számára, amelyek a szakma széles területét felölelték és megszólaltatva a legkülönbözőbb irányokat követő mesterszedőket: végső eredményben sikeresen hozzájárultak több, jó ideig életképesnek bizonyult tipográfiai stílusnak és irányzatnak a kitermeléséhez.

A kollektív nevelésen kívül tehát érvénnre kell juttatni azokat a parlagon heverő tipog-

gráfusokat, akik kiforrtságukkal és művészi elhivatottságukkal termékenyen befolyásolhatják a tipográfiai stílus kialakulását még akkor is, ha izlésbeli fölfogásuk a tanfolyami munkák nyugalmas egyszerűségével szemben az újszerűség izgalmát, s megnyugtató ritmusú szedéskompozíciójukkal szemben esetleg meglepetéskeltést okoznak újszerű tipográfiai elgondolásukkal. Mert csakis akkor fejlődhet ki abszolúte komoly és magasabb igényeket kielégítő stílus, hogyha annak éltető elemei az egyetemes nyomdászág széles köréből sarjadnak ki. Várjuk tehát mesterszedőink jelentkezését, hogy minél számosabban bekapcsolódjanak abba a munkába, amely a szaklap hasábjain át meghatározottabban kihangsúlyozza azokat a komoly és fegyelmezett tipográfiai stílusmegnyilatkozásokat, amelyeknek nevelő és oktató szerepe a közösség javát szolgálja. Ezideig szaklapunk – sajnos – mindössze csak egyszer közölt szedéspéldákat és néhány tipográfiai megoldást budapesti mesterszedőktől. Természetes, hogy ez az izéltő édeskevés ahhoz, hogy ebből nagy és átfogó tanulságok levonhatók legyenek.

Tudjuk, hogy a megvalósítás kérdése nem egyszerű dolog, a szaklap szerény oldalterjedelme bizonyos korlátokat és megszorításokat követel. De amikor a tanulni vágyó és a szakmájának továbbfejlesztése érdekében sem időt, sem fáradságot nem kímélő hallgatóság újabb tanulási lehetőségéről van szó, akkor – ha szerény keretek között is – módot kell találni arra, hogy a szakmailag kiforrottabbak többször is szívesen juthassanak.

Meg vagyok győződve arról, hogy ez a kezdeményezés megértésre talál és ha szerkesztőbizottságunk e gondolat szellemében belevonja majd azokat a tipográfus-kiváló-ságainkat, akiknek a neve nem ismeretlen nyomdászberkekben, úgy termékeny munka fog fakadni ebből a kezdeményezésből.

* * *

A Grafikai Szemle mellékleteiről gondoskodó kollégium már több ízben is bizonyosságát adta annak, hogy kész örömmel fogadja a szaktanfolyamokon kívül álló kollégák mellékletül szánt vázlatait is. Fő dolog, hogy a vázlatok nívósak s megszedhetőek legyenek, azontólul természetesen gyakorlati példákul is szolgáljanak. Ezek a szempontok irányították a kollégiumot a mellékletek összeválogatásakor mindig. Nem a csodálkozásbaejtés a szedéspéldák rendeltetése, hanem az, hogy e legszélesebb körökben és a legszerényebb nyomdai berendezkedés mellett is mintegy mintául szolgáljanak. Az e föltételeknek megfelelő minden vázlatot szívesen fogadunk. Szerk.

Könyvnyomdai nyomtató-automaták

A Grafikai Szemle ez évi 3-ik számában ifj. Novák László kollégám tollából igen érdekes és figyelemreméltó cikk jelent meg a fenti címmel, amely ugyan felemlíti az egyes típusokat, de úgy átszalad egyikről a másikra, hogy ez az ismertetés, bár érdekes, de mégsem közli a gyakorlati használatosságának főbb tapasztalatait.

Mert mit tudnia egy gépmesternek az automatagépekről? Sokat! Ezért szükséges volna, ha a Grafikai Szemle hasábjain az állandóan automatagépekkel dolgozó gépmesterek beszámolnának a kezelésükben levő gépeknek mind az előnyeiről, mind hátrányairól. Az ily közleményeknek üdvös hatásuk lenne mind a gépmesterek, mind pedig a munkaadók részére. Mert egyes esetekben nem erőszakolnának olyan munkákat az üzemükben levő automatagépre, aminők azon el nem végezhetők.

Nézzünk tehát végig az automatagépek sokaságán és állapítsuk meg így lehetőleg a használhatóságukat. Mit akarunk rajtuk nyomtatni? Minőségi munkát is, vagy csak tucatmunkát?

Elsősorban foglalkozom a stopcilinderes automatagéppel és itt mingyárt meg kell állapítanom, hogy minőségi munkát nemigen lehet rajta elvégezni, ha ugyan a rámbelvilág maximumát ki akarjuk használni. Ennek oka az, hogy a gép két alsó félhordó hengerének átmérője kisebb, mint a nyomóformának átmérője. További nehézségeket okoznak az alsó és felső kivezető szalag, valamint a kirakózsínok és kirakópálca is (piszkítás, beszakítás stb.). Ha automatagépről van szó, úgy a gyorsaság is jelentékeny és ez esetben nagyobb tónusfelület nyomtatása belövési nehézségekkel jár. Mind-ebből az következik, hogy az ilyen gép csak tucatmunkához használható eredményesebben, mint minőségi munkához.

Minőségi munkákhoz már alkalmasabbak a Polly, Elka vagy a modernebb tégelyes automaták. Ami hátrány a stopcilinderes gépeken az előbb említett nehézségek folytán, az mind előnyé válik e gépeknél. Elsősorban a Polly-gépet említem, amely kéttúrás alapelvénél fogva úgy a nyomtatás minősége, mint a festékfőlhordás révén kifogástalan. Hátránya csupán a gép könnyű súlya, amely gyors nyomtatáskor nem elég stabil ahhoz, hogy a spízselést megakadályozza, másrészt pedig nehezen kezelhető. Hasonló hibában szenved az Elka-gép, mely szintén nehezen kezelhető, sőt a Heidelbergi automata is, bár ez tégelyes automata.

„Werkmunkához” a most említett gépek drágák, kimondottan minőségi munka pedig e gépekre, sajnos, Magyarországon nincs, mert például a mélynyomtatással előállított illusztráció nagyobb példányszámnál jelentékenyen olcsóbb a könyvnyomdai gépeken előállított illusztrációnál.

Milyen automatát vegyünk hát alapul, amelyet úgy olcsósága, jó nyomóereje és elsőrangú festékfelhordása, sőt a pontos regisztere révén úgy minőségi, mint werkmunkára egyaránt jó eredménnyel használhassunk? Nézetem szerint tégelyeset.

Vizsgáljuk meg kissé ezeket a tégelyes automatákat először gépmesteri szempontból, de nézhetjük az üzem szempontjából is. A gépmester könnyen kezeli a gépet, főképpen mert szerkezete nem bonyolult, könnyen hozzáférhető, a beigazítás céljából a berakószerkezet a nyomógéptől elfordítható, sőt újabban síneken hátrahúzható. Különösen flórposta-papírost nyomtat igen könnyen és ez a kézi berakással lassúbb műveletet igénylő munkák gyors s majdnem hibátlan nyomtatása teszi közkedvelté, mert flórposta-nyomtatás mindenütt akad.

Előnye még eme tégelyes automatának a legelőbb tárgyalt stopcilinderes automata alaphibájának – a kivezető szalagok, zsinórok és kirakó pálcáknak – elmaradása.

Üzemi szempontból azonban minőségi munkánál ezek a régebbi típusú tégelyes automaták sok kifogásra adnak okot. Ilyen kifogások a festékfőlhordás elégtelensége, regiszteri differencia és – ez a legsúlyosabb kifogás – a gép gyöngye építése, valamint a tégelysín hiánya (Kobold-típus).

A gép oly gyöngye építésű, hogy sokan vannak gépmesterek, akik nem is próbálkoznak rajta nehéz forma beemelésével. Hogy a regisztere többszínű autotípus szempontjából kifogásolható: elég arra rámutatni, hogy nem is emelnek be többszínű autotípát ilyen gépbe. De a legnagyobb kifogás lehet a festékfőlhordás elégtelensége, mert csupán két főlhordóhengere van, s az eldörzsoléshez is sok szó fér.

A gyakorlat azt mutatja, hogy még egy négy főlhordóhengerrel ellátott dupla kvart (36×52 cm) Gally-típusú, önberakónélküli tégelyes nyomtatógépen (Viktoria, Phönix) is alsó dörzsolőhengerek nélkül a tónusformák nyomtatása kifogástalanul már alig végezhető el. A régebbi típusú tégelyes automatagépeken is ez a hiány van. Ezért nem lehetett erős festékeztést kívánó munkákat végezni rajtuk „stráfolás” nélkül.

Van még egy másik típusú tégelyes automata forgalomban: a Viktoria-Merkur önberakó szerkezettel. Itt már valamivel jobb a festékezés, jobb a nyomóerő és jobb

regiszter van. Hogy itt is hiányzik az alsó dörzsolés, ennek oka az, hogy gyorsjáratú automatagéphez nem lehet alsó dörzsolést szerkeszteni, mert abban a percben a tömegmunkát jelentő 2000–3000 óránkénti nyomtatási csúcsteljesítmény 800–1000 óránkénti nyomtatásra lenne automatice redukálva. Így aztán a mechanikai berakónak jóformán semmi előnye nem lenne a kézi berakással szemben, mert van az üzemben lassújáratú gép, ahol talán még könnyebben lehet elvégezni az alsó dörzsolést kívánó formákat.

Még ha lassúbb a járata az automatagépnek, mint ahogy az szerkesztve van és középértékben 2000 óránkénti nyomtatási mennyiséget veszünk alapul, úgy kunkorodó vagy silányabb papíros nyomtatásakor egy 1000 nyomtatásos óránkénti teljesítménynél másképp dolgozik az automata, sőt regiszter dolgában való bizonytalansága növekszik.

Hogy a gépgyárosok tisztában vannak e nehézségekkel, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a lipcsei Schelter és Giesecke nyomdagépgyár hosszú ideig tartó kísérleteket folytatott, hogy e nehézségeken a lehetőséghez képest segítsen.

A gépgyár úttörő jelentőségű festékfőlhordást szerkesztett a tégelyes automatáján: alsó dörzsolést fent. Az új gépnél megszünt a síma hengerfutópálya, amely már sok kellemetlenségnek az okát szolgáltatta (egyrészt a folytonos állítgatás, másrészt az állíthatatlansága és gyakori olajossága folytán nem utolsó sorban a hengerek csuszklásának lett okozója). Az új megoldásnál a hengergörgőket fogaskerékgörgők helyettesítik, amelyek fogassínben futnak le meg föl. Elmaradhat az úgynevezett futólécek (Schmitzleisten) használata is. Ezt pótolja a fix betűmagasságra állított fogassín és ha táblázatos szedést nyomtatunk: ezáltal megszűnik a hengerek bevágódása is.

De hol van itt az alsó dörzsolés? Ott, hogy a három festékfőlhordó henger között két úgynevezett kiegyensúlyozó acélhenger dörzsol el a festéket állandóan, amely a három festékfőlhordó hengerrel párhuzamosan működik. Ez a tény maga az alsó dörzsolés – fent. Hogy ez a festékfelhordás bevált, megerősíti az a tény, hogy a nevezett gyár az összes tégelyes gépeit erre a rendszerre alakítja át és a jövőben így szállítja. További előnye e modern gépeknek a gazdaságosabb kihasználás, amelyet úgy érünk el, hogy az automatagép bármikor néhány fogással rendes Gally-típusú tégelyes sajtóvá alakítható át, amennyiben az önberakó szerkezet – amely síneken és görgőkön jár – a géptől hátrahúzható, úgy hogy szükség esetén kézi berakással is üzemben lehet tartani.

Dénes Sándor.

A szedőgépes munka birodalmából

Höhne Ottó 60 éves. A szedőgépes munka irodalmának kitűnő úttörője és szorgalmas munkása, a berlini Höhne Ottó szeptember hó 9-én töltötte be 60-ik életévét. A jeles szakírózt ez alkalommal meleg üdvözléssel halmozták el mindenfelől, s a jó kívánásokhoz szeretettel hozzáfűzzük ezúttal a magunkét is.

Höhne Ottó a berlini hírneves Büxensteinyomdában tanulta a könyvnyomdászatot 1891–95-ben. Hosszabb ideig tartó vándorlás után 1898 végétől kezdve gépszedő volt többfelé. 1900-ban egyik megalapítója, majd jegyzője, később elnöke volt a berlini gépszedők egyesületének. 1911-től 1917-ig vezetőségi tagja a nagy német nyomdászegyesületnek, egyszersmind tagja az árszabályhivatalnak. Egy kis katonáskodás után 1920-tól 1933-ig titkára a nyomdászegyesületnek. Az 1933-i fölfordulás őt is kizökkentette ebből az állásából. Azóta gépszedő egy napilapnál.

Szakirodalmi munkássága széleskörű és mélyenjáró. 1904-ben megalapította a gépszedők szaklapját, a „Technische Mitteilungen für Maschinensetzer“-t. 1925-től 1933-ig szerkesztője volt a Bildungsverband utólérhetetlenül alapos havi folyóiratának, a „Graphischer Betrieb“-nek, de azonkívül is sokat írt a számottevő szakfolyóiratokba. Több önálló műve is van, ezek közt legismertebb a szedőgépek történetéről szóló („Geschichte der Setzmaschinen“, 1925).

* * *

Mono-ügyek. A Grafikai Szemle negyedik számában fenti címen megjelentekre – minden hangzatos jelmondat nélkül – a következőket válaszolom:

1. A 3. számban közölt észrevételeim megírásakor Tirk kollégámat hírből sem ismerem, ezért nem is állhatott szándékomban érzékenységet sérteni; ha ez mégis megtörtént, az ok rajtam kívül keresendő.

2. Soha, sehol nem vontam kétségbe, hogy a szedések 99 százaléka variábilissal készül; ellenkezőleg, koncedálom, hogy a kompressz szedések 100 s a táblázatos szedések legalább 50 százaléka készül variábilissal. Most is fenntartom azonban, hogy az erősebbre öntés a szűken méretezett rovatú táblázatszedéseknél napirenden van. E szedésmód alkalmazásának azonban nem akadály a, hogy azokban a sorokban, amelyekben erősebbre vagy gyengébbre akarunk egyes betűket öntetni, variábilist közönségesen nem használhatunk. Táblázatszedésnél használatos a dupla kizárás, s a

duplán kizárt sorokban egy kis ügyeskedéssel akár minden betűt külön-külön is kizárhatunk – egyszerű kizárással! Az erősebbre öntés átrakásos formáját egyébként néha Tirk kollégám „gespán“-jai közül is gyakran alkalmazták.

3. Feltételezem, hogy Tirk kolléga kezdő gépszedőknek az oktatására szánta az általa

Höhne Ottó, a szedőgépek történetirója.

ismertetett kizárási módot s a kezdő gépszedő bizony sokszor – tanácstalan. Az a Mono-szedő, aki a kizárószámok értékével tisztában van, már magasabb iskolát járt.

4. Minél több a variábilis a széles formátumú sorban, nagy átlagban annál vékonyabb a kizárás (hiszen már 4–6 variábilissal lehet 4 négyzetig kizárni). A minőségnek pedig csak hasznára van, ha az ilyen sorban – a szóközök számához mérten – félnégyzetek is vannak, mert így a szerző által belejavított komma, névelő stb. miatt nem kell a kézszedőnek a sort nyolcadspáciumra összehúznia vagy áttördelnie.

5. Mi gazdaságosabb: 2–3–4 kizárást a sorvégről a korrektúrát végrehajtó kézszedő kollégának a szavak közé beosztania, vagy az, ha a gépszedő az egyszer már megszedett sort deleálja (eldobójelet üt belé), kiönteti, eldobatja és újra szedi; esetleg papiroson törli, az öntőgépet megállítja, ami két gép kezelésénél az újraindulásig 1–2 percet is igénybe vesz – erről nem lehet vitatkozni. (8–10–15 cm fölösleges papirosfogyasztás, idővesztéség!) Egyébként sortörölést durva hibák benmaradásának az elkerülésére alkalmazunk.

6. Ha mód adódik rá, a Grafikai Szemleben legközelebb ismeretséget kötünk az eléggé ismeretlen (ha nem is „harmadik fajta, 73 oszlopos!”) Set-dob kizárószámaival.

7. Némi tapasztalatomat a Mono-szedők hasznára szántam magam is. Bánhegyi M.

* * *

Az ördög incselkedése kedvesebb dolog lehet a földi halandó részére, mint egy gépszedőnek a matricák nem-esése. Az egyedül álló gépszedő gyakran kerül abba a kellemetlen helyzetbe, hogy a csatornában valamilyen oknál fogva elakadt matricák útját kell szabaddá tennie. Ennek természetesen gyorsan kell történnie, mert a gép nem állhat. Az egyes jelesebb matricáktól eltekintve, csak a legtapasztaltabb gépszedő tudja pontosan, hogy melyik betűnek melyik a csatornája. Különösen a kezdő gépszedők küzdenek nagy nehézséggel ilyenkor. Az alanti kis táblázat megkönnyíti a gépszedő ez irányú munkáját. Ha egy pillantást vet a táblázatra, rögtön láthatja, hogy a nem-eső matrica melyik rekesz hányadik csatornájában van.

Magától értődik, hogy mert az „e” betűből két csatorna van, azt mindig figyelembe kell venni és így azért ha az „i” csatornáját keressük, azt nem az 5-ik, hanem a 6-ikban találjuk meg. Az elsőnek így 19, a 2-ik, 3-ik, 4-ik rekesznek 18, az 5-iknek szintén 19 csatornája van a normális Linotype gépeken. Ilyen vagy ehhez hasonló táblázatot minden gépszedő könnyen készíthet magának és ha a gép valamely alkalmas részére ráragasztja, szükség esetén mindig maga előtt látja a matricák fekvését a magazinban. Az itteni kis táblázatnak az elkészítése – sze-

1	2	3	4	5
e s c v x á é	- 1 7 E S	C V X		
t n m b z $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 2 8 T N	M B Z		
a r f g ö , i $\frac{1}{4}$	3 9 A R	F G Ó		
o d w k ü . ó !	4 0 O D W K Á			
i l y q ? () ' 5	ú I L Y Ü É			
h u p j \$; ö : 6	ü H U P J —			

rintem – nem hiábavaló munka, mert az emlékezés sokszor bevédehet, a följegyzés csak egyszer, ha az nem híven történt.

A Linotype billentyűzete – színezéssel – három mezőre van osztva. A szedést illetőleg ez nem jelent semmit, annak gyakorlati jelentősége nincs. Én azonban ennél célszerűbbnek tartanám azt, ha már egyáltalán színezik a billentyűket, ha a kisbetűket egyik színnel jelölnék, a nagybetűket más színnel, az írásjeleket és kizárásokat és esetleg a számokat egy harmadik színnel különböztetnék meg egymástól. Juhász Béla.

F Ö L J E G Y Z É S E K

Borítékunkat

a Könyvnyomdai Munkások Egyesülete továbbképző tansoportjának egyik szorgalmas résztvevője, Kurcsics Ernő tervezte. Az ólomvésés a nemkülönbön szorgalmas és tehetséges Höchst Pál munkája.

Szedésmelléleteinket,

nemkülönbön a boríték 3. és 4. oldalán levő ólommetzes példák is, a továbbképző tansoportok tagjai tervezték. Nevük rajta olvasható mindenik oldalon.

A bukaresti nyomdász-szakiskola

munkáinak remek gyűjteménye került kezünkbe. Beszédes bizonyossága annak, hogy odalenn, az Alduna környékén is vannak a nyomdászatnak hő szerelmesei, akik a kor Intő szavát megértve: minden idegszálukkal rajta vannak, hogy a mesterségek mesterségét az őt megillető piederesztáira emeljék. A gyűjteményben megtalálunk minden elképzelhető nyomtatványfajtát: jó merkantiliát, művészi színvonalon járó akcidenclát vegyesen. Becsületére válnak a növendékeknek, de első sorban az iskola tanárainak, akik közül Nánási Gábor, a tipográfiai nyomtatás oktatója jó ismerősünk, s kitűnő szakértelmével már régebben is számottevő előharcosa volt a nyomdászati szakkultúrának.

„Reklám és Szervezés.”

Gellért Andor Ilyencímű kitűnő havi újságának 8. száma a megszokottan érdekes és változatos tartalommal jelent meg. Kitűnő cikkek vannak benne az angliai reklámról, a „reklám-olló”-ról, plakátról, szabad kereskedelemről, kirkatrendezésről stb. stb. A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás is kedvesen s minden szavában igazat mondván ismerteti. Látszik, hogy a lap szerkesztője nagyszerűen tájékozódott a mi dolgainkról is. Néhány mondatát a következőkben le is közöljük:

„Nagy tévedés van a kiállítás elnevezésében. Ez nem nyomtatványkiállítás, több ennél: a betű, a magyar kultúra, a magyar nyomdaipar, a nyomdaművészet története, továbbá a sokszorosító eljárások oktató és világosan érthető bemutatása. Nem kiállítás ez, – esemény, mert létrejöttét és kibukkanó sikerét a lelkesedés és az eléggé nem ismételt szaktudás hozta létre.”

„A kiállítást a Magyar Nyomdászok Társasága rendezte. Kik ezek? Harminc-harmincöt úr, a magyar sokszorosítóipar vezető egyéniségei. Ezt a társaságot nem gazdasági érdek tartja össze, csupán szakmájuk végtelen szeretete és az, hogy a nyomdász-kultúrát és a nyomdaipart a legmagasabb színvonalra emeljék. Ki a vezetője a Magyar Nyomdászok Társaságának? Senki! Csodálkozzék mindenki, a magyar gitóbuszon működik egy olyan társaság, melynek nincs elnöke, alelnöke, díszelnöke, titkára, főtitkára, vizsgáló bizottsága és ez a társaság mégis cselekszik, alkot és nagy eredményeket ér el. Vagy talán ép ezért ér el sikert és végez ilyen hasznos munkát!”

„Van egy rossz tulajdonságunk, mindenben csak az érdekel bennünket, hogy ki csinálta? Két emberről kell elsősorban írni: az egyik Kertész Árpád, a Légrády-nyomda igazgatója, a másik dr Bródy László, a Hungária-nyomda vezérigazgatója. Most, amikor Kertész Árpádról dicsérő sorokat kell írni, érezzük, milyen nehéz elmondani mindezt, amit ő csinált. Talán azzal lehetne legjobban jellemezni, hogy „szoledgált, egész nap úton

volt”. Minisztereknél, minisztériumokban, múzeumokban, a fővárosnál, rendőrségnél, tűzoltóségnél, pénz után járt, barátokat szerzett, ellenségeket és megsértődöttet kibékített s közben vezette a Légrády-üzemet is. Így leírva milyen egyszerűnek látszik a dolog! De mi, akik ismerjük a közhivatalokat és a pesti embereket, csodáljuk, hogy Kertész Árpád minden feladatát kilenc hónap alatt el tudta intézni. – Bródy László doktorra és munkatársaira hárult az anyag összegyűjtése, az építés és rendezés munkája. Erről mi nem írhatunk, erről a kiállítás beszél. De igenis arról írunk kell, hogy Bródy László nemcsak kivételes nagy tudását és idejét állította a kiállítás szolgálatába, hanem kiszámíthatatlan áldozatokat is hozott. Igen, a zsebéből is, de az, hogy heteken, sőt hónapokon keresztül nyomdájának legértékesebb munkatársait és munkásait a kiállítás szolgálatába állította, akik csak a kiállítással foglalkoztak, olyan áldozat volt, amit 1937-ben kevés embertől várhatunk. Bródy László történelmi név lett a magyar nyomdászat krónikájában. – Kaesz Gyula átépítette, átvarázsolta a Műcsarnokot. Keretet adott a kiállításnak. Olyan művészi teljesítményt nyújtott, hogy reméljük, mindenütt a protezsziók elé fog kerülni. Kner Albert a Kner névhez méltóan, minden idegszálával végigélte és végigdolgozta a kiállítást. Meg kell emlékezni Bródy Maróti Dóráról, Bisztrai Farkas Ferencről, dr Drescher Pálról, Heimann-Kner Györgyről, Kner Imréről, Nyíró Tiborról, Rosner Károlyról és dr Tarr Lászlóról.”

A „Reklám és Szervezés” kiadóhivatala a Wesselényi ucca 21. szám alatt van. A kollégáinknak is ajánlható kitűnő lap előfizetési ára egy évre 12 pengő.

Még mindig drágul a papiros.

A Népszavában olvassuk: Londonból érkező hírek szerint az újságpapír újabb nagyarányú áremelkedésére kell számítani. Jelenleg az újságpapíros tonnája 10 sterling fontba kerül, de valószínű, hogy jövőre már 14 font, 1939-ben pedig 16 font lesz az ára. Hír szerint a kanadai faállomány rohamos csökkenése okozza az újságpapíros árának újabb emelkedését. A kanadai kormány a faállomány kímélését határozta volna el, az erdőirtások tervszerűsítését és ez okozná az újságpapíros árának újabb emelkedését. Nem szabad azonban megfeledkeznünk arról sem, hogy az újságpapíros árának emelkedésében a háborús készülődés is döntő szerepet játszik. A papiros nyersanyagát, a cellulózt ugyanis hadicélokra használják fel és mesterséges áruhiányt teremtenek az újságpapírpiacra.

A „Természettudományi Közöny” egyik legújabb számában Ferdinándy Géza érdekes összefoglaló tanulmányt írt a papiros hiány kérdéséről. „A cellulóz és a papirosdrágulás” címen. A cellulóz gyártásának és felhasználásának leírása után a probléma gazdasági oldalát vizsgálja meg. Kimutatja először is, hogy a papirosgyártáshoz szükséges nyersanyag – a cellulóz és az úgynevezett faköszörület – termelése hogyan emelkedett az utolsó években erősen az 1929-es, válság előtti mennyiség fölé. A világtermelés hullámvonalát a következő számadatok szemléltetik. Cellulóz és faköszörület gyártódott összesen ezer tonnában: 1927-ben 14.625, 1928-ban 15.348, 1929-ben 17.186, 1930-ban 16.776, 1931-ben 15.207, 1932-ben 14.402, 1933-ban 16.190, 1934-ben 17.948, 1935-ben 19.900, 1936-ban 22.500. Kiszámítja Ferdinándy, hogy miközben a világtermelés 22 és fél millió tonnára duzzadt, a rendelkezésre álló fenyőerdők területe alig elenyészően kisebbedett. Ennek a mennyiségnek a termeléséhez 4–500.000 hektár fenyőerdő-

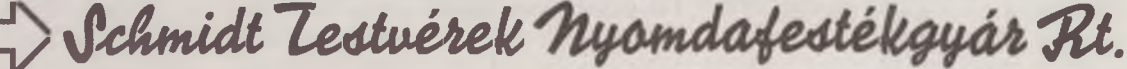
terület kihasználása elegendő. Minthogy a fenyőerdő 50 év alatt éri el teljes kifejlődését: hogyha a kirtott erdőt mindig új telepítésével pótolják, 23 millió hektár erdőterület elegendő a mostani papirosanyagszükséglet biztosításához. Ezzel szemben csak az északi földgömbön mintegy 500 millió hektár fenyőerdőség áll az emberiség rendelkezésére, vagyis ennek eddig csak 5%-át használja az emberiség. Abszolút fahiányról és így papiros hiányról tehát beszélni nem lehet. A viszonylagos fahiány azonban megvan és ennek az okait Ferdinándy a következőkben foglalja össze; „A papirosfogyasztás nagymértvű emelkedése a cellulózkereslet valóban fokozta. A műselyem- és hadiipar fellendülésével kapcsolatos és túlzott cellulózfogyasztást feltételező hírek a cellulózfeldolgozó ipart raktárra való beszerzésre indította, nehogy nyersanyaghiány miatt üzemet korlátozni legyen kénytelen. Ez világviszonylatban a kis erdőterületekkel rendelkező cellulóztermelő országokban egyrészt viszonylagos fahiányt, másrészt a cellulózgyárak teljesítőképességének kimerítését okozta.”

Régi magyar könyvtárak.

A reneszansz idejebeli szellemi mozgalmakat megelőzően csak a szerzetesrendek között találunk kiválóbb könyvgyűjtőket Magyarországon. Előkelő szerepet vitt ezek sorában a pécsváradai monostor, amelynek Szent István királyunk is ajándékozott harminchért könyvet. A bakonybéli apátságban is jelentékeny könyvtára volt, nemkülönbön a pannonhalminak is. Szent László egy 1093-ban kelt okiratában felsorolja az utóbbinak kéziratkészletét és hetvenkét kötet kódexről emlékezik meg. Az egyes könyvbarátok közül kiválik Szent Gellért püspök, akiről azt állítják, hogy egyetlen könyv megszerzése végett képes volt Palesztinába utazni. Gutkeledi Vid pedig 1263-ban egy bibliáért a Mura melletti birtokát és Somogy vármegyében a Lapoc helységbeli részirtokát adta kárpótlásul a csatári monostornak. A zágrábi káptalannak volt egy ezüstbe kötött régi könyve, amelyet a káptalan tizenötödik századbeli könyvtárlajstroma szerint maga Szent Lukács evangélista írt volna.

Minden időkre kiható nevezetességű könyvtárunk volt azonban a Korvina, amit Mátyás királyunk alapított, s aminek főmaradt pompás kiállítás példányait még ma is csudálja a világ. A Korvina rendes könyvtár volt, rendes hivatalnokokkal s kényelmesen berendezett dolgozóteremmel, melyben nagynevű idegen tudósok is gyakran megfordultak. Országos színeze is volt a Korvinának. 1490 június 17-én az országnagyok szerződést kötöttek Korvin Jánossal, lelkére kötve, hogy az ország díszére alapított könyvtárt kiűrtetni ne engedje, hanem az összes könyveket ott őriztesse. Annylt azonban megengedtek neki, hogy némely könyveket a prelátusok és zászlós urak tanácsával és fölülvizsgálatával a maga használatára kivehessen. A Korvinára Miksa császárnak is nagyon fájt a foga. Cuspintanust öt év alatt huszonnégy ízben küldte Ulászlóhoz, hogy a gyűjteményt az 1494-ben alapított bécsi császári könyvtár számára megvegye. Jellemző különben e könyvtár nagy értékére, hogy maradványaiért még jóval később is harmincezer forintot kínált Pázmány Péter hercegprimás a töröknek, de nem kaphatta meg azt tőle.

Híres könyvtára volt ez időtájt Vitéz Jánosnak is, E könyvtár maradványaiból Fraknói Vilmos 1878 óta egész sereg kódexet mutatott be. Kinizsi Pálné Magyar Benignának 1513 körül egyenesen megrendelésre készült egy imádságos könyve, az úgynevezett Festetics-

Gyártmányok: Rákospalota, Pázmány ucca 41. szám.
mindenféle könyv-, kő- és offsetfestékek; mélynyomtató- és anilin-gumi-nyomtató-festékek; valamint mindennemű nyomtatási segédanyagok.

Telefonszám: 295-285

kódex, amely a legfényesebb magyar kézirat. (A Gr. Sz. ezidei 6. száma az egyik oldalát faksimillében közölte is.)

Híres könyvtár volt a Janus Pannoniusé is, melyről Vespasiano Bisticci azt mondja, hogy minden tudomány-szaktól megvoltak benne a legkitűnőbb munkák. A Zrínyi-család könyvtára is nagyszabású volt. Főként Zrínyi György horvát bán és Zrínyi Miklós a költő szaporították. Előbb Szent-Illonán őrizték, a családi sírbolt mellett, a csáktornyai várhoz egy kis negyedórnyira, azután Zerinvárban, végre Csáktornyán. A gyűjtemény, amelyet Toll Jakab duisburgi egyetemi tanár kora egyik nevezetesebb magánkönyvtáraként dicsér, a nagynevű család kihalása után elkallódott. Egyes darabjai ma a cseh- és morvaországi könyvtárakban találhatók. Ismeretét – Zrínyi Miklós katalógusa után – Toldy László adta „Szuha László és a Zrínyi-könyvtár” (Budapest 1880) című kis művében.

Thurzó György nádor is nagyban gyűjtötte a könyveket. Könyvtárából – főképp Jankovich gyűjteményével – sok becses darab került a Nemzeti Múzeum birtokába. Könyvei rendszeren borjú- vagy dísznöbörbe vannak kötve; táblájukon a tulajdonos nevének meg címének kezdőbetűivel: G. T. P. R. H. (Georgius Thurzó, palatinus regni Hungariae).

Híres könyvtárai voltak még a Rákócziaknak, Telekinek, Rádaieknak, Apponiaknak, Széchenyieknek stb. A magán könyvgyűjtők között később legnevezetesebb lett Jankovich Miklós. Gyűjteményét, melyben százezer-nél több nyomtatvány, kétszáz kódex, hater ezer okirat, háromezer érem s több ezer magyar műipari vagy történelmi becsű régiség volt, az ország 125.000 forintért vásárolta meg a Nemzeti Múzeum számára.

Magyarország papírostermelése.

Magyarországon jelenleg 7 papírosgyár, egy kartón- és két lemezgyár van üzemben. További három papíros- és egy lemezgyár építkezése most folyik. A 14 gyár termelőképességét 9500 vagonra becsülik. Ebből a mennyiségből 4000 vagon rotációs-, író- és nyomtató-papíros, 2500 vagon csomagolópapíros és 2000 vagon kartón és lemez. A magyarországi papírosszükséglet is körülbelül ennyit tesz ki, tehát a hazai gyárak majdnem százszázalékosan kielégíthetnek a belföldi piacot, mert csak bizonyos különleges papírosok gyártására nincsenek berendezve, mint például: cigaretta-papíros, selyempapíros, valódi pergamen-papíros, papyrolin, valódi espartó-papíros, „presspán”, vulkánfibre, matricapapíros, továbbá bristol-, elefántcsontkarton stb. A félégyártmányokat illetően a cellulóz teljes egészében külföldről jön az országba. 1936-ban a behozatal 3700 vagonot tett ki. Most egy 3000 vagon termelőképességű cellulóz-gyár épül nálunk, tehát ebben a tekintetben is változás áll be. A magyar gyárakban öt fakészőüzletet előállító telep működik, egyet most rendeznek be. A gyárak közül a Diósgyőri Papírosgyár 1782 óta áll, a többi 1924-től kezdődően keletkezett. A külfölddel

megkötött kereskedelmi egyezmények folytán Magyarország a mezőgazdasági termékek elhelyezése érdekében papírosgyártmányok átvételét vállalta, amelynek következtében a hazai gyárak nem használhatják ki teljes termelőképességüket. (Sz.)

„Graficska Szmotra.”

Van Belgrádban egy lelkes kis nyomdász csoport, amely céljával tüzte ki, hogy meghonosítja Szerbiában a modern tipográfusművészetet, s propagandát indít a szép és jó nyomtatvány érdekében. Az Atenaczkovics Péter, Karpinszky Aladár, Szimlénény Károly stb. vezetésével dolgozó lelkes csoport rendszeren János-napokra ad ki „Graficska Szmotra” (annyi mint: grafikai szemle) címen egy-egy olyan füzetet, amely utat mutat, izlést fejleszt és a nyomdászatot illetően minden szépre és jóra tanít. Már a tavalyi füzet is elsődendő volt a maga nemében, az ideai pedig világvizonylatban is meglepetést keltő. Gratulálunk érte a derék belgrádi kollégáknak, kik egyébként most szaktanfolyam tervével is foglalkoznak, mintául véve hozzá a mi budapesti szak-kulturális továbbképzőnk.

„Graficska Revija.”

Ez szintén grafikai szemlét jelent horvátul. Különböző már tizenegyedik évfolyamát járó zágrábi folyóiratnak a címe. Kívülről szerkesztett, a kor színvonalát járó, szép mű. Az előtűnk fekvő júniusi szám 60 oldalra terjed, s ezenfelül néhány érdekes melléklet is van benne. Terjedelmes, jó szócikket találunk benne munkatársunktól, Rasofszky Andortól is, aki az akcenciákról és kereskedelmi nyomtatványokról értekezik.

60 éves házassági évfordulójukat

ünnepezték augusztus 22-én Halmi Imre veterán színgazgató és felesége. A mai nemzedék emberei közül kevesen tudják, hogy Thállának ez a jeles papja ifjúkorában Gutenberg templomában is misézett. Annak rendje és módja szerint kitanult nyomdász volt ő is, meg az édes testvére is, a hányatott életű Vizsnyai László. Természetesen Halmainak is Vizsnyai volt az eredeti családi neve. – A régi világban különben szép számmal akadott olyan nyomdászember, aki a betűszekrény mellől ugrott át a világot jelentő deszkákra. Nyomdász volt például a Budai Színkör évtizedeken át való néhai direktora, Krecsányi Ignác; az volt a még most is viruló Szirmai Imre, aki Szegeden tanulta a tipográfiát Burger Zsigmond nyomdájában; Tanay Frigyes, az „Ellenőr” korán elhalt tördelőjének Tanay Ödönnek a fia és Tanay Józsefnek az unokaöccse is betűszedősködött jóideje. De nyomdászok voltak még: Tollagi Adolf, a Népszínház kómikusa és Dárdai, a tenorista; Vizvári Gyula, Sziklai Jenő, Császár Imre, Kövesi Albert, Baumann Károly és Gyárfás Dezső is, a kisebb tehetségekről nem is szólva. – A jó öreg Halmi „szaktárs”-nak és kedves feleségének ezúton is sok-sok jó napot kívánunk még.

A magyar könyvtermelés.

A Magyar Statisztikai Szemle legújabb adatai szerint Magyarországon 1936-ban 3392 mű jelent meg 479.079 oldal terjedelemben. Az 1935. évi könyvtermelés 3642 mű volt 472.252 oldal terjedelemben. 1934-ben 3920 könyv 610.000 oldal terjedelemben jelent meg. Az 1936-ban megjelent könyvek közül 2714 Budapesten, 599 vidéken, 79 külföldön került ki a sajtó alól. A megjelent könyvek közül 2822 eredeti magyar, 570 más nyelvből fordított mű volt. A Statisztikai Szemle további adatai az 1935. évi nemzetközi könyvtermelés adatait közlik. A Statisztikai Szemle adatai szerint 1935-ben a legtöbb könyv Oroszországban jelent meg, ahol 42.698 mű került a piacra. Mingyárt utána Japán következik 39.050 művel. Harmadik helyen Németország áll 23.212 könyvvel, Anglia 12.110, Olaszország 10.840, Franciaország 10.268, Csehszlovákia 9218 könyvvel. Az Északamerikai Egyesült Államokban 8776, Hollandiában 6118, Romániában 5698, Magyarországon 3642, Spanyolországban 3642, Dániá-

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RT.

RÉZLÉNIAGYÁR
KÖNYVKÖTÉSZETI
ANYAGOK RAKTÁRA

BUDAPEST
VI, DESSEWFFY UCCA 32

TELEFÓN: 122-370, 127-118

ban 3243 könyv jelent meg. Magyarország és Spanyolország tehát pontosan egyforma könyvszámmal szerepel a világstatisztikában. Százalék szerint a legtöbb könyv Dániában jelent meg, ahol minden tízezer lélekre 87 könyv jut, utána Lettország következik 86 könyvvel, Magyarországon a Magyar Statisztikai Szemle szerint tízezer lélekre 36 könyv jut.

A hirdetés,

a jó, ötletes, a közönség szemébe mindig felöltő reklám, minden kereskedőnek, iparosnak, gyárosnak és vállalkozónak eminens érdeke. Emlékezzünk a régi jó „békevilág”-ra, amelyben ügyes kereskedők, iparosok, gyárosok, vállalkozók ötletes reklámjai egyenesen szállóigévé lettek. Rengeteg sok tréfa származott belőle, melyet a kabarétréfáiról és színészek is felhasználáltak. Mi, korosabbak emlékezzünk még a „Hová oly sietve, pajtás? – Megyek Agulár Edéhez!” – „Ó, jaj, megöl az átkozott köhögés! – Egger mellpszittlájja meggyógyít!” – „Magyarnak Pécs, németnek Bécs.” – „En, Csillag Anna...” stb., stb. kezdetű hirdetésekre, a különféle bankok, sorsjegyarúsítók jelmondataival kezdődő hirdetésekre, a különféle gyógyszerárak, áruházak, ipari vállalatok minden újságban, minden valamirevaló kalendáriumban megjelenő hirdetéseire, melyek únos-úntalan mindenhol szemébe ötlöttek a közönségnek és végtére olyan hatásuk volt, hogy még az iskolás gyermekek is betéve tudták.

A jó kereskedő, iparos és gyáros felhasznál minden alkalmat és minden helyet, hogy fölhívja magára a közönség figyelmét. Látunk reklámokat az üzletek kirakataiban, írva és rajzolva, látunk, ugyancsak a kirakatokban, reklámokat élő és holt figurákkal, látunk reklámokat az üzletek minden árúján: fehérneműn, ruházati és felszerelési cikkekben, a hirdetőtáblákon, az újságokban, a házak falain, a járdákon, a kocsikon, a vasutakon, a vasúti sínek mentén húzódó utakon, a gőzhajókon; látunk embereket fölötűnő táblákkal az úttesteken fel-alé sétálni, majd embereket állati maszkból öltözve ugyancsak valamilyen áru hirdetőjeként. Az építkezés helyén még félig-meddig áll csak az állvány, de már egy pár reklámtábla ki van rajta függesztve. Ma már nem elég a röplap, falragasz, ragasztólap, újsághirdetés. A házak tetején, homlokzatán, oldalfalain mindenféle színű, fényesen kivilágított transzparenszek, pillanatonként vál-

Gödinge

hengeranyaggyára és
hengeröntődeje gyártja a
legjobb hengeranyagot,
adigazán szakszerű, gyors
és olcsó hengeröntést

Budapest VIII, Táncsics u. 7
Telefonszám: 142-423

THALIA

DIVATÁRUHÁZ

Az Általános Fogyasztási Szövetkezet ruházati osztálya. A szervezett munkások legmegbízhatóbb bevásárlási helye. Leikiismeretes kiszolgálás, olcsó ár. Nagy választék az összes női-, férfi- és gyermekruházati cikkekben.

AKÁCFA UCCA 2

takozó szövegű villamosújságok, repülőgépek által az égboltra fújt füstsorok, kivilágított cégtáblákkal ellátott repülőgépek, a mozgófényképszínházakban színesen vetített hirdetések, a várost keresztül-kasul futó villamosokon kívül megvilágítva, de belül is: mindenféle hirdetések!

Érdeklődünk, hogy más nagy világvárosok: Bécs, Berlin, Párizs, London, Newyork, Chicago stb. kereskedői, iparosai, gyárosai milyen vagyonokat költenek el reklámra. Olvashattuk, hogy Rockefeller, a híres amerikai multimilliomos, Kínában reklám céljából egymillió lámpát osztott szét a lakosság körében ingyen, hogy a lámpákba ő szállíthassa a lámpák üzemeltetéséhez szükséges petróleumot. Sok ilyen hatalmas világcég van, különösen Amerikában, melynek vagyoni viszonyai megengedik reklámnak azt a tökébefektetést, hogy tekintélyes értékű árut dobjon ingyen piacra, hogy ezáltal fokozottabb mértékben forduljon feléje a közönség érdeklődése és vásárlókedve.

A nagy vállalatoknak, világfördőhelyeknek, szállodáknak, színházaknak, mulatóknak külön sajtópropagandafőnökök van. Rendesen sok nyelvet beszélő, művelt ember, akinek kezében fut össze és megy szájja a világ minden tája felé a különféle sajtóközlemény, hirdetés, propaganda és reklám.

De nemcsak a nagyok, hanem az egészen kis emberek is fölhasználják a hirdetés erejét, hogy céljukat elérjék.

Ki állást keres, ki ezt hirdeti, ki szobát, ki lakást, ki pénzt, hangszert, bútor, kutyát, macskát kínál, ki feleséget, ki csak barátot keres. Pár fillér, tíz szét, egy vastagabb betűvel szedve, kész a hirdetés. Hangot, életjelt adott magáról, ad-vesz, él, keres!

Minket, nyomdászokat jelen cikkem keretében nem mint közönséget, mint fogyasztókat érdekel a hirdetés, a reklám, hanem mint a hirdető kereskedők, iparosok, gyárosok, vállalkozók ebbeli segítőit. A reklámmal, a propagandával együtt járó nyomdai munkák: a körlevél, a röplap, a ragasztólap, a falragasz, árjegyzék ízléses, a célnak és a kor követelményeinek megfelelő módon való elkészítése. Minden munkánkba minden tudásunkat visszük bele, hogy csak szépet, jót, művészi alkossunk. Látnak is egyes könyvnyomató műhelyekből kikerült olyan nyomtatványokat, hogy méltán büszkék lehetünk, magyar nyomdászok: a világversenyben nem szorítottak háttérbe bennünket. E téren nálunk, különösen amióta a továbbképző tanfolyamok oly intenzíven működnek: óriási a haladás; egészen kicsiny nyomdák primitív eszközökkel is nagyon szép, elsőrendű tipográfiai munkákat készítenek. Aki vett magának annyi fáradtságot, hogy a Műcsarnokban kiállított kincseket megtekintse, saját szemével győződhetett meg arról, hogy még a legnagyobb nemzetek versenyében is levett kalappal kell tisztelni a magyart. Minden igaz nyomdásznak ujjong a lelke annyi művészi gazdagság, annyi tudás láttán.

A lapokban megjelenő nagy hirdetések is nagyrészt céljuknak megfelelő, tömör, kifejező munkák. Sok hirdetés mesterének dicséretje.

A kisemberek hirdetése, amennyiben párszavas csak, az apróhirdetés. Az apróhirdetések mindegyikét külön-külön apró, kis papírosszeletkére, levelezőlapra jó, rossz és még rosszabb írással, megannyi helyesírási hibával írják és úgy kerül kezeink közé, hogy színt, formát adjunk nekik. Az apróhirdetés tömegmunka, szedőgépen állítják elő. Szedőjének kitűnő kéziratosvásonak kell lennie. Ezek az apró cédulácskák, heve-nyésze, jól-rosszul papírosra vetett szavak igen sok gondot okoznak a lelkiismeretes szedőnek, mert nem áll módjában, ha még oly rosszul fogalmazták is meg ezeket az apróhirdetéseket, javítani rajtuk, amennyiben a hirdető minden szót külön megfizetett. És mégis igen sok függ az apróhirdetés szedőjétől, amennyiben ő csak egy-egy vesszővel vagy egy alkalmas helyen elhelyezett pontocskával operálhat és így ezzel a ponttal és vesszővel ad értelmet az apróhirdetésnek. Sok szaktársunk azonban nem ezen a szemüvegen át nézi ezt a sok körültekintést, gondosságot kívánó, nehéz munkát. Vannak szépen megszedett apróhirdetések és vannak „tandlerosan” összecsapottak. Jó szakember avatott szeme azonnal észreveszi és meglátja rajtuk, hogy szedője nem szerelmese szakmájának, hanem – úgy, mint az ügyvezető „gatyasoroknál”: „üsd, vágd, nem apád” – arra törekszik, hogy fölötteseire észrevegyék, hogy ebből a nehéz szedésből, ezekkel az apró, összefirkált papírosszeletkével, mily sokat tud produkálni. Az ilyen „matador”-ok által produkált szedésben sohasem találjuk meg a fentebb említett gondosságot. Az apróhirdetésnél is, ép úgy, mint minden más, finomabb munkánál, az egyenes beosztást reklámálom, mert hogyan fest például, hogy sok helyen – természetesen nem nézve meg, hová – a vezeték- és keresztnév közé osztanak be bőséges kizárást és így a János név nem a Nagyhoz, hanem a Kiss uccához tar-

tozik inkább. Ilyen matadori munkáknál fordul elő azután az a szégyenletes dolog, hogy az a vak gép jellegű szót választ el. Vagy milyen gyönyörűsége munka, melyben elválasztásra kerül, ha mingyárt apróhirdetés is: szere-li. És ha az ember megmutatja, hogy mit szedett össze, legyint egyet: „Ugyan, aprónál nem fontos: csak ott legyen, amit megfizettek!” Pedig nem úgy van. Kell, hogy a vérünkbe menjen át, hogy minden munkát, még ha az tömegmunka is, a leggondosabban szedjünk meg, ha még oly sürgős is, ha még oly sok a kézirat is. Egy fáradtságba kerül. Szedjük meg becsületesen azt a mennyiséget, amit árszabályunk előír, gondosan, precízen, a sorokat egyenesen beosztva, jól vigyázva a helyes elválasztásra, s ne csináljunk két betűből, vagy két számból kimenetet. Ne válasszuk el még a telefonszámokat is, sőt – Uram, bocsá – a kettéosztott telefonszámból: két ártatlan számjegyből ne csináljunk kimenetet. Több gondosságot, figyelmet és lelkiismeretességet tehát!

Weisz Rezső.

Az „első szedő” vidéken.

A vidéki nyomdatulajdonosok legtöbbször papíruzlete is van, így nyomdájukban rendszerint szedő-faktort szoktak alkalmazni, még akkor is, ha csak egy-két szedőt foglalkoztatnak.

Egy ilyen kondíció elvállalásakor nem is gondolunk arra, hogy heti 10–15 pengő különbözetért milyen ellenértéket kell adni. Az ilyen „első szedőnek” legelső sorban a papírosraktárral kell megismerkednie, mert a raktár legtöbbször a nyomdában, vagy a nyomdához közel álló helyiségek egyikében van elhelyezve.

A munkaadó a munka föl vállalásakor a kéziratra fölírja: hány példány és mikorára kell a megrendelt nyomtatványt leszállítani, a többi vagy házi telefonon, vagy pedig kifutóval üzeni meg; nagyritkán személyesen beszél meg, hogy centiméterekben milyen nagy legyen a papíros. Annak, akinek nincsen papírosismerete, úgy szólván leküzdhetetlen akadályokkal kell megküzdenie, mert hibába írják föl, hogy ennyi centiméter széles és ennyi centiméter magas legyen a nyomtatvány, ha a szedő nincsen tisztában azzal, hogy melyik is az az elakú papíros, amely hulladék nélkül kiadja a szükséges nagyságot. Ha nem így cselekszünk, több lesz a hulladék („Abfall”) súlya, mint a nyomtatványhoz tényleg fölhasznált papírosé.

Ismerem egy vidéki nagyobb nyomdavállalat művezetőjét, aki nem volt tanult nyomdász és így egy év alatt annyi hulladékot gyártatott össze a hozzá nem értése folytán, hogy abból egy kis nyomdának egész szép papírosraktára lett volna.

Így tehát a legfontosabb kérdés a papíros alakjának az ismerete. Milyen nagy egy 13-as ív, 10-es, 8-as, 5-ös, 4-es és a 0-ás nagyság, mert ha ezeknek a nap minden szakában használatos papírosoknak az ismeretével tisztában vagyunk, a többi már csak részletkérdés. De nem utolsó szerep jut itt az első szedőnek a „kilövés” terén sem, mert elég gyakori eset, hogy a forma el van löve. Emlékszem arra is, hogy egy nagy vállalat megrendelt 500 könyvet 4-es kvart alakban, amely csupa táblázat volt. Kötésben kellett lennie a nagy margónak, mert perforálva lett. Hogy a nyomtatvány előállításának költsége olcsóbb legyen, négy táblazatot és négy „quersatz”-ot szedtek. A gépmester nem jól zárta a formát és csak az ív összehajtása után vették észre, hogy egyiknél elől, a másiknál hátul esik a nagy margó. Szerencse, hogy még idejében segíthettek a bajon.

DIÓSGYŐRI PAPÍRGYÁR RT.

ALAPÍTTATOTT 1782-BEN
KERESK.IGAZGATÓSÁG ÉS VEZÉRKÉPV.:
ELSŐ MAGYAR PAPÍRIPAR RT.
BUDAPEST V, ARANY JÁNOS UCCA 10. SZ.
TELEFÓNSZÁM: *124-283

Nem beszélek arról, hogy az ilyen vállalatnál korrek-túrát, revíziót is az első szedőnek kell elvégeznie. Azonkívül a munkabeosztást is intéznie, valamint a szerzővel vagy megrendelővel is tárgyalnia. Ez utóbbi azután igazán hozzáértést is kíván, mert gyakran megrendelést is adnak fel és ha csak 1000 darab levélpapírost rendelnek, tudni kell, hogy ahhoz mondjuk kell bankposta-papíros, amelyből van vízjegyes, vízjegy-nélküli, 24, 22, 20 és 18 kilogrammos, 1000 darabhoz kell 250 ív 8-as, mert $250 \times 4 = 1000$, tehát ha 20 kg-os, kell hozzá 5 kilogramm papíros, szedési és osztási idő (két színnél gépmozás), egyengetés, nyomtatási idő stb., pedig ez a mindennap előforduló megrendelés egyik legkönnyebb példája, de ez is időt és hozzáértést igényel. De elég gyakran előfordul, hogy étlapot két színben, meghívókat, számlákat és egyéb kereskedelmi nyomtatványokat, de legtöbbször átíró-tömböket rendelnek, egy-egy könyv a 300 lap, I-ső nyomott perforált kék színű papírosra, II-ik nyomott perforálva sárga színű papírosra, III-ik tiszta fest, fehér simítatlan papírosból, tehát itt már van összehordás, perforálás, legtöbbször számozás, fűzés, a tömb alá lemez és így tovább és ha az üzemvezető a megrendelést elfoglalt-sága miatt az üzletbe küldi fel, kész a botrány, mert az az első mondat, hogy a megrendelést nem szabad kiengedni a kézből, vagy pedig „nem értett ahhoz, hogy ki tudja az árat számítani”.

Igazán érdemes megemlíteni, hogy nagy jártassággal rendelkezőnél is előfordul, hogy a legnagyobb elővigyázat mellett is baklövést követ el. Egy megrendelő-nek szüksége volt 10.000 darab kékes színű kulór-papírosra nyomtatott blankettára. A nyomtatvány félfamentes kulór-papírosra lett nyomtatva és a legnagyobb gondnal előállítva. Leszállítják a nyomtatványt és az első darab-nál megállapítják, hogy az írásnál végigfut a tinta, nyomdásznyelven szólva: nem íróképes. Természetes, hogy nem fogadják el. Pedig a papíros félfamentes,

tehát a gyakorlat szerint íróképes. Igaz, hogy ez ellen védekezni a legkönnyebb, mert előbb írással kipróbál-hatjuk. De ki gondolt erre, amikor ilyen esete még nem volt? Pedig ilyen megrendelés ilyen papírosra gyakori volt, de gyári hiba és a munkaadó ilyenkor „háring”-ot ad, hogy: „Maga pedig ennyi! és ennyi! Ideje pepecsel a külörrel és próbát kellett volna tennie.”

De nemcsak a fentiekhez – a nyomdászathoz szorosan hozzátartozókhoz – kell értenie az illető „első szedő”-nek, hanem ismernie kell a könyvkötészet körébe tar-tozó dolgokat is. Például: Kötve lesz-e a tömb, vagy szúrva? Mert ha kötve, akkor kevesebb margó kell a kötésben, míg ha a tömb szúrva, nagyobb margó kell, nagyobb pedig azért, mert nehezebben nyitható. Pedig az ilyen tömböknél a megrendelő minden csepp helyet ki akar használni. Ismernie kell az első szedőnek ugyan-csak a könyvkötészethez tartozó dolgok közül, hogy mi a puha kötés, félkemény, egész kemény, moleszkin-kötés és így tovább.

Hosszan föl lehetne itt még sorolni, hogy az ilyen nyomdának megbízottja heti 10–15 pengő különbö-zetért mennyi mindent kell hogy tudjon, mert ha azok ismeretével nem rendelkezik: sok bajnak lehet az okozója. Berger Kálmán.

Emlékezés Keresztessy Istvánra.

Keresztessy István, a debreceni Városi Nyomda el-húnyt igazgatójának a gyászszert tízéves fordulója alkalmával a nyomda személyzete és a debreceni nyomdai munkásság kegyeleti ünnepélyt rendezett, sírjára koszorút helyezett. Ez alkalmat kívánom fölhasználni arra, hogy az elhunyt érdemes igazgató életéről elmondjak egyet-mást s rávilágítsak érzelmi és gondolatvilágára. Arra, hogy jó ember volt: felesleges szót vesztegetni. A tíz év után történet megnyilatkozás ebben a tekintet-ben döntő bizonyosság.

Bővérű, hirtelen fölfortyanó, szabadszájú, „ved”

magyar ember volt Keresztessy István. Az volt már fiatalkorában is. A Pesti Részvénytőm, meg a Rózsa Kálmán nyomdájának egykori szedő – akikkel a kilenc-venes évek elején együtt dolgozott – máig is emle-getik a zamatos kizsólásait. De emellett mindenkor csupa jóság és megértés volt, mint azt debreceni direk-torságának következő epizódjai is bizonyítják:

1. A személyzet egyes tagjai iránt különösebb mér-tékben kifejezésre juttatta érdeklődését, meg-megállt hol egyik, hol másik mellett és mosolyogva nézegette munkaközben.

– Magára ráfizet az üzlet, node nem baj, mert a többi behozza.

– Énrám Keresztessy úr, nem fizet rám, mert amint látja: szorgalmasan dolgozom.

– Ne magyarázzon nekem, azt én tudom, nem maga. Fölszól most a kolléga a géptől s eléje áll!

– Nagyságos igazgató úr, nagyon kérem, tessék el-engedni délelőttre és húsz korona előleget adni, mert meghalt a nagyanyám...

– Magával nem érdemes szóbaállni, mert rögtön akad valami ügye. Félóra mulva jöjjön föl az irodába.

2. A forradalmak után nehéz időket élt át a személy-zet, a rossz viszonyok miatt állandó kapcsolat volt a személyzet és az iroda között. Őneki magának is sok volt a baja. Politikai okokból üldözni is próbálták, s így sokszor nem a legjobb hangulatban találta a deputációt. Egy ilyen alkalommal nyitott rá az immár híressé vált „összekötő” és szólt:

– A személyzet nevében kérem Keresztessy urat... Dühösen felugrott, az ajtóhoz sietett, kinyitotta:

– Tessék kísélni, nem érdekel a disputa.

Az „összekötő” szegyenkezve lépdelt lefelé a lépcsőn. A személyzet között nevetve mondta el, hogy: „Nem jó kedvében van az öreg, mert meghallgatás előtt lezavart.”

Egy óra sem telt el, jött a hebegő Irodaszolga és

LORILLEUX

CH. ÉS TÁRSA RT.

KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

IRODA: BUDAPEST

IV. FERENC JÓZSEF RAKPART 27. SZ.

GYÁR: BUDAFOK

TELEFONSZÁM: 269-635 • 269-778

líhegve szólt az önértetében „mélyen sértett” kollégához:

– Azt ü-üzenl a nagyságos úr, hogy te-essék feljönni az irodába!

3. A Méliusz-könyvkereskedés a nyomdával testvér intézmény. Itt székelt az iroda, mióta a nyomda ősrégi helyéről – a városházából – kiköltözött. Éppen üzletvezető-változás volt, amikor kollégánk belépett.

– Ezt az urat van szerencsém bemutatni, jól nézze meg és emlékezzen rá. Soha egyetlen fillér hitelt ne adjon neki, mert összevadásolja az egész bötöt, de sohasem fizet. A pultról pakoljon el előle mindent, amíg valamit zsebre nem vág.

Az üzletvezető bizalmatlan tekintete rátapadt kollégánkra, ki egy csöppet sem meglepődve állt és hallgatta a nem éppen előnyös oldalról bemutatkozó szavakat.

– Parancsol ezek után valamit?

– Igen! Hatodik osztályos gyermekem részére az összes tankönyveket és a szükséges egyéb felszerelést.

– Adjon neki, de a számlát az irodába küldje.

4. Hosszúszárú pipájából nagyokat eregetve, csöndesen, megfigyelő tekintettel járt végig a szedőtermen. Meg-megállt, az egyik ucca bejáratánál addig nézte volt tanulóársát, amíg annak tekintetével nem találkozott.

– Hogy vagy, Miklós?

– Nem éppen jól érzem most magam.

– Látom.

– Kicsit szédülök.

– Nagyon kurzív módon állasz a szekrény mellett.

Úgy látom, sokat húztál a szűkszerű üvegéből.

– Nem én, csak egy gyűszűnyit.

– Csak vigyázz ám, nehogy beleess a szekrénybe.

5. Elromlott a három szedőgépből kettő és egy nem éppen hozzáértő kolléga vállalta el a rendbehozást. A kolléga elég tetemes költséggel kis karikákat készített és kétheti szorgalmas munka után sem lett jobb egyik gép sem. A három gép közül csak az volt jó, amelyiket nem kellett javítani.

Két héten át szedte két szedő az egyházkerületi jegyzőkönyvet, mégis nagyon kevés szedés jött ki az öntődobból.

– Mi itt a baj?

– Kérem, az én gépem nem jó.

– Hát a másik?

– Az sem.

– Szégyelje magát, hogy a javítást vállalta és a tiszteletdíját fölvette, de hogy emlékezetes legyen magának ez a szerencsétlen vállalkozás: ezeket az apró karikákat magának adom, hogy óraléncot csináltasson belőle. De ha még egyszer a szedőgépekhez piszkál, kikergetem ebből a teremből.

– Szívesen visszafizetem a tiszteletdíját, mert a napok óta átél izgalom földülték egész lelkiállapotom és családi nyugalomam. Nagyon kérem a nagyságos urat, szíveskedjék elengedni, mert meghalt a nagymamám... És keservesen sírt.

– Nem engedem, mert két hét óta egy jó sort nem szedett! De tulajdonképpen hányszor hal meg a maga nagymamája?...

Szegény kollégánk testét is rég szívja a temetői sárga homok, de életében sokszor megkeserítették a „meghalt a nagymamám” jelenet földidézésével.

6. Mint a Városi Nyomda igazgatója, állandó érintkezésben volt a nagy clivisváros tanácstagjaival és polgármesterével. Benső barátság fűződött köztük. Együtt vadászgattak, s a nimródai kedvtelés után együtt is mulatgattak.

Egy ilyen vadászással egybekötött murira elvitte magával Simon Istvánt, a kitűnő baritonista kollégát is.

Állott a bál. Simon Pista is rágyújtott a maga gyönyörűség népdalaira. A honoráclorok társasága elérzékenyedve hallgatta. Magos polgármester odaság Kesztessynek:

– Érti a fiú a dolgát!

– Hogyne értené, hiszen nyomdász az istenadta!

– Nyomdász?

A 7. füzet tartalma:

	Old.
A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás.....	149
A papiros a kalkulációban (Székely A. II.-től)	150
A körforgógépek mellől (Fülöp Józseftől) ...	151
Időszerű helyesírási apróságok (Herzog Salamontól)	152
Betűöntés és stereotípiá (Schreiber Edétől és J. B.-től).....	154
A gépszerelő és gépmester vitája (Hörnyéky Kálmántól).....	155
Szakelőadások a főnöki kongresszuson (Sz. A.-tól).....	156
Újabb tipográfiai stílusok felé (Ziegler Gyulától)	165
Könyvnyomdai nyomtató-automaták (Dénes Sándortól)	166
A szedőgépes munka bírodalmából (Bánhegyi Mátyástól és Juhász Bélától).....	167
Főljegyzések (Erdélyi Károlytól, Berger Kálmántól, Weisz Rezsőtől, Sz.-től stb.).....	144
Szerkesztői posta.....	148
A Nyomdász-Egyesület szakkulturális munkacsoportjainak szedéspéldái és ólommetsetei a boríték 1., 3. és 4. oldalán és a lap belsejében a 157-től 164-ig terjedő nyolc oldalon.	

– Hát persze hogy nyomdász. Aki ilyen szépen tud denolászni, az csak nyomdász lehet!

S mingyárt föl is sorolta Operaházunk néhány legjava énekesét, aki, szerinte, mind-mind valamikor a tenakulumnak volt a lovagja. Megtette nyomdásznak Ney Dávidot, Perottit, a népszínházbeli Tamássy Jósikát (aki valójában csizmadia-inas volt surbankó gyerek korában), sőt úgy nyelilekesedett, hogy még majdhogynem Biala Lujzát is – nyomdai berakónőnek tette meg.

Szerinte aki valamirevaló legény volt a világtörténelemben: mind-mind a szedőszekrény vagy a nyomtatóprés mellett találta meg a maga zsenijét.

Debrecen. Erdélyi Károly.

SZERKESZTŐI POSTA

Lapunk szerkesztője található minden kedden délután 5 és 6 óra között az Egyesületben, egyébként reggel 8 órától délután 2-ig a Világosság-nyomdában (telefon: 131-016).

A legközelebbi füzet szerkesztőségi záróideje október hó 24.

* * *

Vizsga. A mestervizsgát illetően fölvilágosítást kérő levelének lényegét közérdekűségénél fogva itt adjuk: „Az új ipartörvény értelmében a mestervizsgánál – a további segédminőségi gyakorlatnál is – úgy az elméleti, mint a gyakorlati résznél teljes szaktudást kívánunk meg. A helybeli ipartestület felvilágosítása alapján a mi szakmánkhöz hozzátartozik: kézi- és gépszedés, nyomtatás, papiros és festék ismerete, valamint a nyomtató- és egyéb segédgépek gyártási és kezelési szaktudása. Mindezeknek bizonyos hányada teljesen ismeretlen mielőttünk, vidékiek előtt. Még a szedésnél a szedési és kalkulációs részt megértjük, de a szedőgépek ismeretét, a papirosok minőségét és formátumát egyáltalán nem ismerjük. Azt hiszem, nagyon sok vidéki kollégánk sem biztos ezekben, részint talán a fővárosi szakelőadások hiánya és a papirosok sűrű minőségi és alakváltozása miatt! Tehát ez egy kissé nehéz, mert még távolról sem

tudunk ezek szakismeretéhez hozzáférni. Azért kérem a t. szerkesztőség szíves választát, mert az ipartestületünk által Budapestten kellene vizsgáznunk és talán van önkönl erre vonatkozó részletes utasítás.” – Ilyen utasításról nem tudunk. Sőt úgy látszik mások sem tudnak. Éppen a minap olvastunk egy erről szóló alapos cikkelyt a Nyomda- és Rokonipar augusztus 23-i számában Székely Artúrnak, az Athenaeum Rt. igazgatójának tollából, aki e téren is a legkiválóbb szakértőink közé tartozik. Ő is azt a kérdést feszegeti, hogy „miről vizsgáztassanak, s azt, amiről vizsgáznunk kell, hol és hogyan sajátítsák el az illetők”. Ő is oda konkludál, hogy „a közületek dolga olyan tanfolyamok létesítése, amelyeken el lehet sajátítani a tudnivalókat, s amelyeken – ez igen fontos – megfelelő üzemezeteket nevelhetünk üzemeink részére”.

B. M.: Apró ügyecske, de szívesen eleget teszünk helyreigazítást kérő kívánságának, mégpedig talán legcélszerűbben olyanformán, hogy leközöljük levelének erre vonatkozó részét: „A Gr. Sz. valamelyik számában megjelent egy kis ismertetésem a római-szamos szedésről (Lino), amelyet G. L. kolléga mutatóit be nem azzal, hogy „én ezt így szokom csinálni”. Egy nagy személyzet tagjai közül ezt csak tőle láttam s így a közlemény végére odabiggyeszttem: G. L. módszere. A Gr. Sz. legutóbbi számában olvastam, hogy ezt már húsz év óta így szedik (ígaz, hogy véleményem ma is az, hogy bár ez a szedésmód feltartással jár: precíz és mindent eltalálhat). De levelet kaptam G. kollégától is, amelyben kér, hogy valamiképpen hozzam nyilvánosságra, hogy ezt a módszert nem ő találta ki s ezt nem is állította; most „felhúzás”-oknak van kitéve, amiért ezt a 20 éves titkot elárulta... Úgy érzem, hogy G. kolléga azért, hogy e szedésmódot előttem fölfedte s ezáltal az közkinccsé lett, nem érdemel büntetést; a hiba az enyém, ha jó is a szándékom.” – Egyebekben szíves üdvözlét.

G. J.: A „mesterszedő” szót nem mi találtuk ki, hanem Freckay János, akit a Magyar Tudományos Akadémia a nyolcvanas években megbízott a „Mesterségek szótára” összeállításával. Freckay abban az időben a Szabadalmi Hivatal levéltárosa volt, s mint ilyennek, nagyon meggyűlt a baja a szabadalmazásra bejelentett találmányok leírásának ídétlen germanizmusával. Régi könyvekben való szorgos búvárkodás és kemény munka árán részben el is készült a művevel. Egyebek közt megírta a könyvnyomtatásnak – már az akkori időkhöz mérten is hézagos – szótárát, de zamatos magyarságú és logikus képzésű mesterszói máig, tehát ötven év alatt sem vertek gyökeret a köztudatban. Csupán a „mesterszedést” kapta föl a nyomdászi ajak. A szó különben a német „meistersänger” (mesterdalnok) fogalmára emlékeztet. Így nevezték a 14. század elején azokat a jobbára kézművesseget folytató énekeseket, akik egy-egy „remek”-nek is nevezhető új dalt tudtak komponálni s azt a dalosversenyeken előadni.

Többeknek: Anyagbőség miatt egy csomó dolgot közlését kénytelenek voltunk későbbre halasztani.

A Grafikai Szemlét a kiadó Egyesület szakmunkás tagjai illetményként kapják. Nem tagoknak előfizetési díj: egész évre 7.– pengő egyes számok ára 1.– pengő.

Felelős szerkesztő: Novák László.

A szerkesztő-bizottság tagjai: Fuchs Jenő, Fülöp József, Grosz Ernő, Herzog Salamon, Schneider Jenő és Schreiber Ede.

A lap kiállításának kérdéseivel és a mellékletek elbírálásával foglalkozó művészi kollégium tagjai a szerkesztőn és kiadón kívül: Dukal Károly és Kún Mihály.

Kiadó-tulajdonos:

a Magyarországi Könyvnyomdai Munkások Egyesülete.

Felelős kiadó: Halász Alfréd.

Nyomtatja: Világosság Könyvnyomda Rt. Budapest (VIII, Conti ucca 4. sz.); műszaki igazgató: Deutsch D.

GRAFIKAI SZEMLE

NYOMDAIPARI SZAKKULTURÁLIS FOLYÓIRAT

KIADJA A MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDAI MUNKÁSOK EGYESÜLETE

FELELŐS SZERKESZTŐ: NOVÁK LÁSZLÓ

1937

VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST

Az 1937-i évfolyam tárgymutatója

a) TÁRGYI REGISZTER:

- Acélbetűk 71
Adjusztálás (szedése) 96
Akadémiai helyesírás 174
Akcidens munkák árszámítása 6, 32, 102
Alap nyomtatása 93
Altgravűr 33
Angol lemezalátét 7
Anyaegyesületünk jubileuma 173, 180
Anyag- és gépmizériák 196
Anyaghiány a szedőosztályban 45
„Aranybetű” 70
Arany metszés 174
Archívum 24, 49, 120
„Árjegyzék készítése” 26
Árkalkuláció 6
Augsburg-nürnbergi gépgyár 75
Autoláng-gép 56
Automan-gép 75
Automaták 56
Autotípa 141
Autotíplák stereotípálása 20
Bajfészek 60
Balassa-ortográfia 21, 174
Bauhaus-stílus 77, 174
Bécsi Képes Krónika 126
Bekötési táblánk 74
Belvítés (ívek) 107, 117
Benzin-fürdő 73
Berakás pontossága 95
Berlini Linotype-gyár jubileuma 22
Besztercebányai nyomdászati 2
Betőnpadló 46
Betű alacsonyága 35
Betűfém 71
Betűközök megegyengetése (ábra) 175
Betűmagasság 196
Betűmagasságra emelés 7
Betűművészet útjai és a betűöntők 70
Betűöntőgépek 175
Betűöntői és stereotípiái kurzusok 131, 132
Betűről szóló előadási sorozatok 129
Betűszedés ismeretanyaga 174, 175
Betűszedés mechanizálása 59
Betűvásárlás 45
Biblia (Károli-féle első) 127
Bibliofil-Társaság 50, 74, 97, 124
Bibliotheca Corviniana 126
Bolognai kréta 93
Borítás 7, 151, 191, 193
Borsszem Jankó 33
Boston-rendszerű gépek 56
Brassai ősnymda 127
Bronz-alapnyomat 93
Bronzbetűk 71
Bronzolás kalkulációja 102
Bruckmann-féle mezzotinto 33
Buchgewerbehaus 149
Budai ősnymda 127
Budapesti lapok száma 75
Budapesti Sokszorosító Ipartestülete 97
Buletinul Grafic 97
Celluloidbetűk 71
Cellulóz 84, 168, 176
Chaucer-type 70
Ciklusos oktatási rendszer 129
Cink 71
Cinkbetűk 71
Cinklemez hajlíthatósága 71
Cserépbetűk 71
Czech-kódex 127, 144
Daktilomuzikográf 3
Debreceni őstipográfia 127
Debreceni szakoktatás 55, 132
Derítés (színeké) 84
Din-propaganda 70
Diósgyőri papirosgyár 169
Díszbetűk 70
Díszítő stílusok 129
Donatus 175
„Druckautomat” 56
„Egallzálas” 35
Egész-automaták 56
Egyengetés 7, 108, 117, 151
Egyengetés kalkulációja 6, 82, 83
Egyengetés (stereotíplapoké) 35
Egyesületünk szakkulturális munkássága 77
„Egyesült erővel II.” 180
Egyetemi Nyomda 127
Egységes helyesírási szótár 174
Egy szó – két szó 152
Elka Vertikal 56, 57, 166
Előkalkuláció 5
Előnyomtatás 93
„Első szedő” vidéken 170
Elválasztás 75, 76, 98
Enyvezett papiros 150, 176
Erősebbre öntés a Monotypeon 8, 45, 72
Estztika 29, 54, 174, 175
Évkönyv-pályázat 25, 48
Évzáró kiállítás 53
Fa-alátét 7
Fabetűk 71
Fabetűk stereotípálása 93
Facetta-kapcsok 7
Fali táblázatok a nyomdában 121
Fametszetes technika 33
Faörlemény 84
Fél-automaták 56
Félreolvasás 4
Fényfestékekkel nyomtatás 35
Ferrati „szedőgépe” 3
Festék beszáradása 145
Festékek alapanyaga 104, 106
Festékgyártás 105, 106, 107
Festékkeverés 69
Festék letörölhetősége 35
Festék összetétele 70
Festékszükséglet kalkulációja 102
Fischfach-Társaság 25, 50
Floroglucin 84
Forma nyitogatása 94
Fototípa 33, 141
Főljegyzések 25, 50, 74, 144
Főnöki kongresszuson szakelőadások 156
Francia könyvkötés multija 147
Francia lemezalátét 7
Francia nemzeti nyomda 142
Freudizmus és sajtóhiba 4
Fűtés a mélynyomtatásnál 19
Gally-típusú tégelyesek 166
Galvanizálás 46
Gépek súlya 35
Gépi kótairás 3
Gépmesterek közellenségei 191
Gépmester és szerelő vitája 155
Gépmesteri oktatás 129, 130, 131, 132, 175
Gépszedés kalkulációja 32, 58
Gépszedés megdülése 93
Gépszedés súlya 119
Gépszedői korrektúra 20, 36
Gépszedői technika 19, 27
Gépszedő kétkézűsége 95, 96
Gépszedő szeme 179
Gépszedők továbbképzése 30, 119, 179
Gépszedő lennél 9 10
Gipszstereotípa 175
Glicerín 71
Golden-type 70
Gondolatközlés művészei és a nyomdászati fejlődése 174
Graficska Revija 97, 169
Graficska Szmotra 169
Grafikai Almanach 2
Grafikai Művészetek Könyvtára 150, 196
Grafikai Szakosztály 130
Grafikai Szemle története 2, 3
Grafikus Művészetek Egyesülete 130
Grammsúly 176
„Grotteszk” betűk 70
Gutkeled-biblia 126
Gyengébbre öntés a Monotypeon 8, 45, 72
Gyorsjáratú gépek 56, 57
Gyorsajátói mélynyomtatás 33
Győri szaktanfolyam 131
Hadi nyomdák 148
Halleini papiros 176
Halotti Beszéd 126, 144
Hangjegymetszés 3
Csorsjáratú gépek 3, 129
Hangjegyszedő gép 3
Hármas szabály a kis nyomdákban 99
Heidelbergi automata 56
Heliogravűr 33
Heliol 120
Heliolint 33
Helyesírás és a gépszedő 10, 152
Helyesírás tanítása 21, 54, 55, 129, 130, 131, 132, 174, 190
Helyes magyarország 74, 152
Hengeres automaták 56, 57
Hetvenöt esztendő szakkultúrája 173
Hibák elkerülése 189, 190
Hibalehetőségek 36, 79
Higító szerek a mélynyomtatásban 19
Hirdetésbetűk 70
Hirdetések 170
Hirdetések korrigálása 78
Hirdetési irodák „üzletei” 78
Hirdetés-szedés 54
Hivatalos nyomtatványok 101
Hódmezővásárhelyi szakkurzus 130
Hónapnevek 50
Hozzálék 6
Humanizmus és könyvnyomtatás 103
Hungária-könyvek 50
Idegen nyelvek szedésének tanítása 129
Időszerű helyesírási apróságok 152
Ifjúságunk és a helyesírás 190
Ihlet és matematika 47
Illesztékek állítása 95, 107
Illuminátorok 126
Illusztrációs munkák kalkulációja 102
Imprimerie Nationale 142
Írás nemzetközi szabványosítása 121
Írópapirosok 150
Írószedőgép 119
Ívberakók 56
Ívfogók állítása 95, 107
Japán könyvnyomtatás 120
Jétszókártyák 177
Jelentés a Továbbképző munkájáról 54
Jubileumok 74, 122, 195
Jugoszláv ősnymtatványok 122
Jutalmazások a Továbbképzőn 97
Kakas Márton 33
Kalkuláció 5, 6, 32, 58, 82, 129, 132, 141, 156, 180
Kalkulátorok képzése 156
Kalkulációs formuláré 5, 6, 32
Kaolin 84
Kártyafestők céhe 177
Kártyakészítés 177
Kastenbein-gép 59
Kátrányfestékek 106, 107
Kelmsscott Press 70
Kemigrafia 33
Kénsavas anilín 84
Kéntartalmú festékek 84
Kertváros-szocializmus 70
„Kettős könyv” (kép) 177
Kézirat hibás olvasása 4, 9, 36, 60
Kéziratkiértékelés 58
Kézirat nélküli korrektúraolvasás 31
Kiállítások 53, 97, 101, 125
Kiállítás (tancsoportoké) 97, 165
Kilogrammsúly 150
Kínai és japán tulajdonnevek írása 152
Kinzsi Pálné Imakönyve 127, 144, 168
Kisérleti Nyomda 129, 130
„Kis nyomdagép készítése” 121
Kizáró-ékek 59
Kizáró-ékek (űjek) 73
Klicsotípa 33
Klicsek kalkulációja 6, 141
Kobold-gép 56, 166
Kódexművészet 126, 127, 168
Kolozsvári nyomdász-évkönyv 2
Kolozsvári őstipográfia 127, 131
Kolozsvári szaktanfolyam 130
Komat-gép 75
Konkordancia-számítás 58, 59
Korrektori munka 31, 60, 103
Korrektori szoba 31, 103
Korrektorok Köre 174
Korvina 126, 168
Kötészedés 3
Kötés „szedőgépek” 3
Könyvbetűk 70
Könyvek kalkulációja 58
Könyvillusztráció 124
Könyvipari és sajtótörténeti múzeum 149
Könyvkötészeti munkák kalkulációja 6, 141
Könyvkötői terem megterhelése 35
Könyvmásolók 126
Könyvmosónők 50
Könyvművészeti előadások 129, 132
Könyvnyomdai kalkuláció 5
Könyvnyomdai automaták 56, 100, 166
Könyvnyomdászok Dalköre jubileuma 25
Könyvnyomdászok Szakköre 2, 128, 129, 130
Könyvnyomtatók és humanisták 104
Könyvszedés kalkulációja 58
Könyvtermelésünk 169
Kőforgógép kezelése 151, 191, 192, 193, 194
Kőrszedés a szedőgépen 19
Kőszén származékai 105, 106
Kremsi fehér festék 93
Krétás papiros 84
Kromó-papíros 176
„Labdás disznó” (kép) 177

- Lakkálló festék 84
 Légszívók és légfűvők 19
 Legújabb történelmi könyvünk 180
 Lehűződés 156
 Lélektanok sajtóhiba-bogarászás 4
 Lengő-cilinderes gyorsajátók 56
 Levégásra szedett korrektúra-sorok 20
 Levélpapírok szedése 80
 Lignin 84
 Linoleummetszés 21, 131, 132, 175
 Linotype a műcsarnoki kiállításán 178
 Linotype története 22
 Linotype új Instrukciós könyve 73, 143
 Litográfia 33, 76
 „Little types” 60
 Lorilleux-pályázat 23
 Ludlow-gép 25
 Lúdtoll divatja 50
 Magyar Bibliofil-Szövetség 50, 74, 97, 124
 Magyar Grafika 2, 3
 „Magyar Iparművészet” 26
 Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás 101, 125, 149
 Magyar nyelv és helyesírás tanítása 21, 54, 55, 129, 130, 131, 132, 174, 190
 Magyar Nyomdászok Társasága 74, 101, 125, 127, 168
 Magyarországi kódexek 126, 127, 168
 Magyarországi ősnomtatványok 127
 Magyar Sajtó Évkönyve 75
 Maratás 71
 Mäser-lemezek metszése 21, 129
 Másolható nyomtatás kalkulációja 102
 Maszat 191
 Matricák nem-esése 167
 Matrica-prések 34, 35
 Matrica-sajtóoló gép (szedőgép) 59
 Matrica-tisztítás (szedőgép) 73
 „Moppel”-rotációs 27
 Mátyás Diák 33
 Mazarin-biblia 153
 Megrendelés nélkül küldött könyvek 50
 Mellékletek kérdése 2, 165
 Mélynyomtatás 33
 Mélynyomtatási egészségügy 19
 Mélynyomtató-papíros 176
 Méricsgélés spárgával 145
 Mértani tanfolyamok 129
 Mesterszedési kurzusok 129, 130, 131, 132
 Mesterszedő 172
 Mestervizsga 50, 172, 180
 Mettőr munkaköre 108
 Mezzotinto 33
 Miehle Vertikal gép 56
 Miniátor 126
 Miskolc szakoktatás 55, 132
 Monobar-fémellátó 143
 Monotype-szedés 8, 45, 72, 95, 96, 118, 167, 179
 Montenegrói könyvnyomtatás 104
 Mundus-típus 70
 Munkamegosztásos rendszer 52
 Musée Plantin 149
 Mutációk hibalehetőségei 80
 Műnyomtató papíros 7, 84, 176
 Nagyszombati litográfia 127
 Nagyváradi szakfolyam 130
 Napilapok korrektúrája 31
 Napilapszerű mélynyomtatás 33
 Négyzetes számítás 58, 59
 Negyvenkét soros biblia (kép) 153
 Nemtarka színek skálája 83
 Nikkelezett stereotípiák beolvasztása 93
 Nikon-papíros 7
 Nocoblick kótairó gép 3
 Nototype 3
 n-számítás 6, 32, 58
- Nyelvtanulás 146
 Nyelvtisztaság 74, 152
 Nyomdafestékek genealógiája 104
 Nyomdai egészségügy 46
 Nyomdai felszerelés súlya 35
 Nyomdai kalkuláció 5
 Nyomdaipari anyagtan 71
 Nyomdaipari Szakoktatási Tanács 130
 Nyomdai tüzések 120
 Nyomdászati Archivum 24, 49, 120
 Nyomdászati Lexikon 154
 Nyomdászati Lexikon pályázata 25
 Nyomdászati Tanműhely 2, 128, 129, 130
 Nyomdászattörténeti kurzus 130
 „Nyomdászbetegség” 128
 Nyomdász-Évkönyv 24
 Nyomdász felelőssége 144
 Nyomdászifjak oktatása Miskolcon 55
 Nyomdásziparosok örökpanzlója 25
 Nyomdászalkulátorok képzése 156
 Nyomdásztanulónk szakoktatása 128
 Nyomóhenger állítása 191, 193
 Nyomóhenger borítása 7
 Nyomóhenger utánrezgése 95
 Nyomtatás kalkulációja 6
 Nyomtatómunka kalkulációja 82, 102
 Nyomtatópapíros 176
 Nyomtatványárszabás 82, 102
 Nyomtatványkiállítások 2
 Nyomtatványok árszámítása 5
 Offset-papíros 176
 Olasz őstipográfusok 70
 Ólombetű 71
 Ólommetés 21, 54, 131, 132, 175
 Ólomötvözetéről fűzet 75
 Ortográfiai megbeszélések 21
 Ostwald színelmélete 69, 83, 84, 175
 Ostwald szinterminológiája 83, 84
 Oszítás 45
 Oszítás ára 32
 Oxidálódás 71
 Önköltség-számítás 58
 Öntők szakfolyamai 131, 132, 175
 Öntőműszer 175
 Öntött fabetű 71
 Ördög bibliája 177
 Ósnomtatványok 127, 131
 Österreichische Reklamepraxis 97
 Pályázatok 23, 25, 98
 Papíros-anyag 176
 Papírosbetű 71
 Papíros drágulása 168
 Papírosfajták 150, 176
 Papíros felhőzete 84
 Papírosgyártó gép 84
 Papírosismereti előadások 74, 129, 130
 Papíros jóság 84, 150, 176
 Papíros kalkulációja 6, 150, 176
 Papíros kezelése 107, 108
 Papírosmezériák 7
 Papíros szilárdsága 84, 150
 Papírostermelésünk 169
 Papírostömegek súlya 35
 Parafin-betű 71
 Parafinos permetezés 117
 Párizsi kiállítás 77
 Patrica-sajtóoló gép 59
 Pausál-idő 82
 Pigmentpapíros 33
 Pincei nyomdák 46
 Pionier-gép 56
 Plakátbetűk stereotípálása 93
 Plakátfesték 84
 Plakát lélektan 22
 Plakátpapíros 176
 Planeta-gép 57
 Poly-gép 56, 57, 166
- Polygraphika 56, 57
 Porcellánbetűk 71
 Póthígítók a mélynyomtatásban 19
 Pótlóanyagok a papírosban 84
 Pray-kódex 126, 144
 Pszichoanalízis és a sajtóhibák 4
 Racionalizálás 146
 Radiotinto 33
 Rajzoktatás 129, 130, 132
 Rákeles mélynyomtatás 33
 „Rámolás” 45
 Raszter 141
 Régi magyar könyvtárak 168
 Regiszter 94, 107
 Reklám 22, 169
 „Reklámélet” 26, 50, 74
 „Reklám és Szervezés” 50, 75, 168
 Rembrandt-Intaglio-Printing Co. 33
 Revízió 31
 Rex-sajtó 75
 Rézmetszetes könyvek kiállítása 97
 Rizmasúly 150
 Robotmunkás-típus 165
 Római betűk 70
 Római számok szedése Linotypeon 96
 Rongyok öngyűlése 120
 Rotációsok kezelése 151, 191, 192, 193, 194
 Rubrikátor 126
 Saalburgogravúr 33
 Sajtóhibák 4, 9, 36, 50, 51, 60, 78
 Sárgaréz-betűk 71
 „Satirung” 35
 Signal-betű 74
 „Sikátorok” 153
 Síknyomtatás 33
 Simított papíros 150, 176
 „Släger” 174
 Sokszorosító technikák 124, 129, 132
 Stereotípiák kurzusok 129, 131, 132
 Stereotípiák lemezek 6, 35, 95
 Stereotípiák galvanizálása 46, 95
 Stereotípiák matricák 29, 93, 154
 Stereotípiák árszámítása 6, 141
 Stereotípiák nyomtatása 34
 Stereotípiák ötvözet 20, 93, 153
 Stílusjáványok 174
 Stop-cilinderes gépek 56, 166
 Súlytáblázatok 143
 Süketnéma betűszedők 100
 Szabványosítás 150, 176
 Szabványügyi Intézet kiadványai 98
 Szakbeli önképzés 52
 Szakirányú tanonciskola 128
 Szakrajz 129
 Szakszeret 76, 173
 Szalagok behúzása 94
 Számozószekrények kezelése 34
 Szappansomagolóhoz festék 84
 Szárító paszta 93
 Szedés egyengetése aluról 35
 Szedés kalkulációja 6, 32, 58
 Szedőgépek története 174
 Szedőgép munkája 8, 19, 27, 45, 72, 95, 96, 118, 119, 143, 179
 Szedőgép-magazin melegítése 73
 Szedőgép-matricák 59
 Szedőszekrény ördöge 9
 Szedőterem megterhelhetése 35
 Szegedi szakkurzus 130
 „Székely Artúr tanulmányi ösztöndíj” 195
 Szellőztetés a mélynyomtatásnál 19
 Szép nyomtatvány és az olvasó 121
 Szerelő és gépmester világa 155
 Szeressük a korrektorokat! 100
 Szériás festékgyártás 70
 Szerszámgépek 56
 Szerves festékek 106
- Szervetlen festékek 106
 Szigetűrá és szedőgépi spáciumra 179
 Színek elnevezése 69, 83
 Színek jelölése hangjegyekkel 83
 Színelméletek mesterei 83
 Színes nyomtatás kalkulációja 102
 Színesz-nyomdászok 28
 Színharmónia 69
 Színkeverés 47
 „Színkeverés kézikönyve” 69
 Színkör 69
 Szín-orgona 83
 Színspektrum 83
 Szinkriptorok 126
 Szóközlők egyenletessége 75, 98, 146, 153
 Szövetnyomtatás 33
 Táblázatszedés a Monotypeon 72
 „Tábori Ujság” 148
 Tanműhely 30, 54
 Tanonciskola évkönyve 117, 129
 Tanonciskola feladata 53, 128
 Tanonc-oktatás 53, 117, 128, 129, 190
 Tanshiki Printing Typewriter 119
 Tapétanyomtatás 33
 Tarka festékek 105, 106, 107
 Tégelyes automaták 56, 57, 166
 Temesvári szakfolyam 130
 Terjedelem kiszámítása 58, 59
 Termelési egységek 5
 „Természetes” műnyomtató-papíros 84
 Thorne-gép 59
 Tiepolo-gép 75
 Tipográfiai stílus időszak kérdései 156, 165
 Tipográfiai vázlatkészítés 21
 Toluol gyűlékonysága 120
 Toluol-lecsapoló készülék 19
 Toluolmérgezés 19, 74
 Tónusok öntése 93
 Továbbképző munka 2, 21, 29, 30, 97, 125, 129, 130, 131, 132, 165, 173, 174, 175
 Továbbképzőnk feladata 53, 54, 165, 173
 Továbbnyomtatás kalkulációja 102
 Tömegmunkák kalkulációja 102
 Tömönítés I. Stereotípiá
 Transzparens fehér 94
 Troy-típus 70
 Tüllográf 98
 Tüzések 120
 Typographia magyarsága 74
 Typographische Mitteilungen 97
 Ujévi üdvözlőkártyák 48
 Ujjhasználat gépszedésnél 95, 96
 Ujságkorrektúra 31
 Ujságnyomtatás 156
 Ujságpapíros 176
 Ujszigei nyomda 127, 131
 Urabatyám 33
 Utókalkuláció 5, 32
 Üdvözlőkártyák 48
 Üstökös 33
 Üvegbetű 71
 Vágógép 84
 Vágógép súlya 35
 Vajcsomagolóhoz festék 84
 Vándor könyvnyomtatók 127
 Van Dyck-gravúr 33
 Vasbetűk 71
 Vázlatkészítés 21, 129, 130, 131, 132
 Velogravúr 33
 Victoria-Front-gép 56
 Viktoria-Merkur 166
 Vidéki szakkultúra és a Grafikai Szemle 121
 Világosság-nyomda 54, 175, 180, 195
 Xilol 19, 120
 „Zeug” 71
 „Zweitourenautomat”-gép 56

b) SZEMÉLYI REGISZTER:

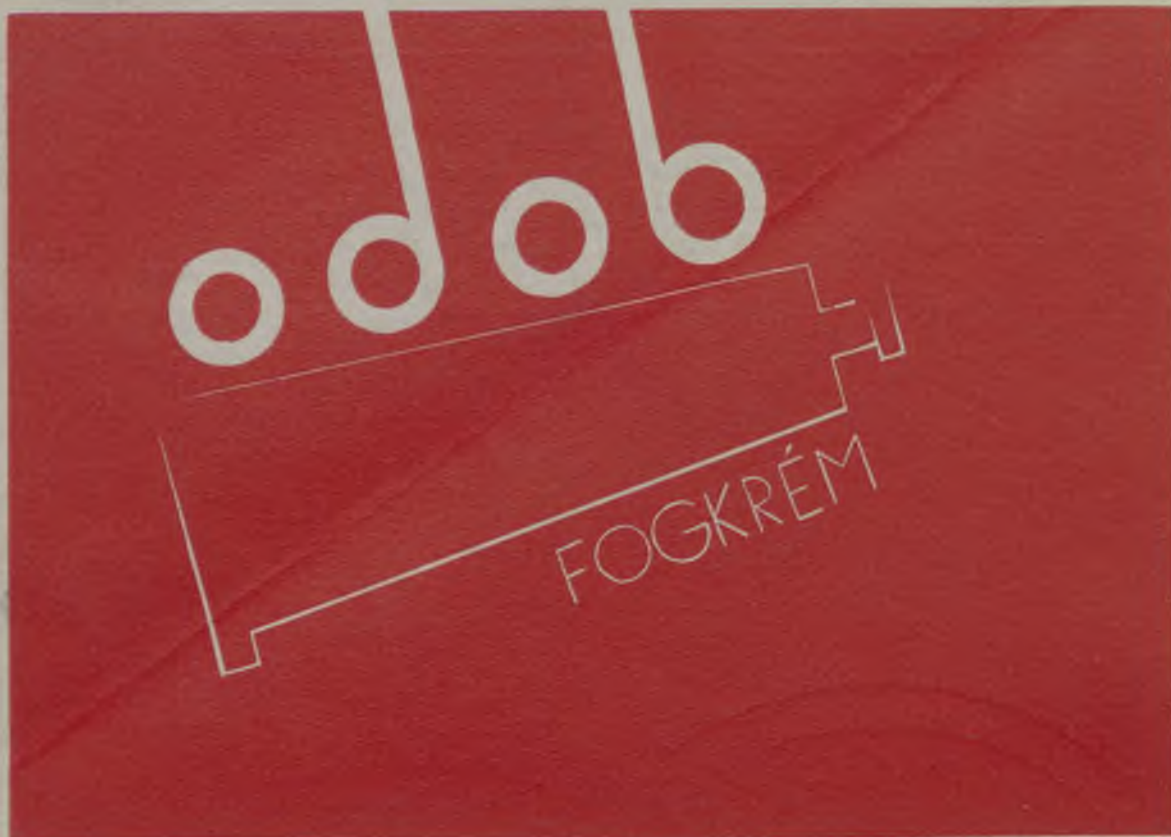
Abádi Benedek 127, 131	Fraknói Vilmos 126, 168	Kner Imre 130, 156, 168	Schneider Jenő 18, 28, 48, 74
Aigner Antal 128, 129, 130	Frecskay János 172	Kohn Miksa 196	Schopp János 129
Amman Jost 177	Freund Jenő 130	Kondor Árpád 24, 25, 48	Schreiber Ede 28, 93, 132, 154, 175
Antal Ferenc 37, 62, 164, 186, 187	Fried József 48	Kosztelnik János 49	Schwartz Ármin 130, 131
Augenfeld Miksa 2, 129, 130	Fröhlich Samu 130	Kotaszek Sándor 48	Schwartz Tivadar 48
Bagi Imre 48	Fuchs Jenő 28	Kulcsár Imre 20, 46	Schwartz Ernő 143
Baján Márton 48	Fuchs Zsigmond 129	Kullfay Konrád 38	Schwarz Illés 49
Balassa József 174	Fülöp József 151, 172, 191, 192	Kun Kornél 129	Schwarz Zoltán 91
Ballagi Aladár 126, 127	Fürth Mór 25	Kun M. 28, 48, 54, 55, 128, 130, 131, 132, 175	Sebők József 98
Bánhegyi Mátyás 8, 73, 97, 108, 118, 167	Gábor Elek 144	Kurcsics Ernő 16, 37, 92, 115, 183	Seidner Hugó 48
Baranek György 48	Garay Lajos 48	Lackenbach A. 7, 34, 48, 95, 107, 129, 131, 132	Senefelder Alajos 76
Bárány Nándor 128	Gellért Andor 26	László Dezső 22, 97, 100, 121	Simon István 172
Baranyi József 130	Gerstl Béla 48	Laupál Antal 47	Spitz Adolf 48, 54, 129, 130, 131, 132, 175
Baron Fülöp 195	Gisztl Pál 48	Léderer Ödön 158	Stalla Márton 128, 129
Bassist Győző 182, 188	Goldschmied Sándor 48	Lehner Rezső 2, 48, 129	Stancel Ferenc 41
Bauer Henrik 28, 104, 128, 129, 131, 175	Goldstein és Gisztl 48	Leithner Rudolf 130	Stárk Sándor 48
Benák Béla 90	Goldzieher Géza 48, 130	Lengyel Ferenc 48, 72, 179	Stefáni József 130
Benkő László 195	Gondos Ignác 130	Lengyel Lajos 48	Steinberger Béla 48
Berger Kálmán 171, 196	Gorszky J. 18, 41, 89, 109, 111, 135, 138, 184	Lichter Izidor 25	Steinherz Miklós 130
Berger Zsigmond 122	Gorszky Tivadar 111, 140, 161, 163, 184	Ligeti István 195	Stern Vidor 48
Berkó Antal 130	Gottesz Gyula 129	Littauer Lipót 130	Sternichy Iván 129
Bernhardt Mór 132	Grócz Ernő 129	Lombár László 48	Sütő László 11, 13, 17, 37, 61, 74, 109, 135, 137, 160, 161, 185, 188
Bezdáni Ferenc 23, 130	Grosz Ernő 24, 28, 180	Löwy Salamon 122, 129	Szabó Antal 130
Binder Károly 24, 48, 188	Grueszku Simon 109, 114, 115	Löwy Simon 49	Szabó Dezső 49, 120
Biró Miklós 2, 130	Gunesch György 48	Lyka Károly 129	Szabó Elek 49
Bisztrai Farkas Ferenc 168	Gutenberg János 153, 175	Magos Kálmán 48	Szabó János 74
Bornemisza Péter 127	Guttman Jakab 195, 196	Malatinszky Lajos 48	Szabó Kálmán 48
Botos Sándor 48	Gyökeres Ferenc 130	Mandl Emil 51	Szabó Róbert 49, 129
Bozsik István 25	Haiman-Kner György 168	Manlius János 127	Szabó T. István 129, 130
Böhm János 128	Halász Alfréd 24, 28, 180	Márkus Lajos 55, 132	Szántó József 195
Braun Vilmos 130	Halmi Imre 169	Mergenthaler Ottmár 22, 59	Szántó Tibor 48
Bresztovszky Ede 74, 98	Hannig Ferenc 12, 85, 138, 159, 162, 186	Mitterszky József 129	Szauer Ferenc 64, 85, 86, 113, 159, 165, 164
Bródy László dr 168	Harasztovits Lajos 97	Molnár János 50	Székely Artúr I. 195, 196
Bródy Maróti Dóra 168	Hardy Lajos 38, 68, 86, 88, 89, 109, 111, 163, 182, 183, 184, 195	Molnár Mór 97	Székely Artúr II. 5, 10, 32, 58, 102, 141, 150, 156, 176
Bródy Maróti Magda 50	Harsányi Dezső 48, 50, 74, 97, 139	Morócz Jenő 129	Székely János 48
Cifra István 48	Heckel József 110	Morris William 70	Szelényi Tibor 24, 25, 39, 48, 64, 98, 160
Csizmazia Kálmán 48, 98, 120	Heimler Kálmán 48	Müller Sándor 25, 48, 129, 130	Szentgály Károly 129
Csupka Antal 48	Heller Mór 130, 175	Nádasdi Tamás 127	Szolcsányi Béla 48
Czakó Elemér 2, 128, 129, 130	Heltal Gáspár 126, 131	Neumann Ede 22	Sztraka Zoltán 25, 48, 114, 115, 134
Czutor Ede 130	Herzog Mór 130	Novák Alajos 128, 129	Tábor János 48, 130
Darvas Adolf 129	Herzog S. 28, 31, 78, 103, 130, 131, 132, 152	Novák L. 1, 21, 24, 54, 129, 130, 131, 132, 174	Tanay József 123, 129
Dencs Ferenc 159, 163, 184	Hess András 127	Novák László ifj. 19, 33, 35, 43, 48, 56, 76, 83, 85, 97, 120	Tarjányi János 48
Dénes Sándor 166	Hidvégi Ernő 14	Nyirő Tibor 48, 168	Tausz Sándor 129, 130
Dévényi Dusek Rezső 49	Holczvéber Sándor 52	Ostwald Wilhelm 70	Telegdi Miklós 127
Dézi Lajos 120	Hollay István 11, 43, 63, 65, 68, 133, 181	Pálmai Mihály 50	Thalwieser Antal 74, 129, 131, 132
Dobozi Lőrinc 98	Horschowsky Lipót 196	Pápai Ernő 129	Thieme Ernő 118
Drescher Pál 168	Horváth Ferenc 54, 80, 98, 174	Pápai László dr 48, 129	Tirk Sándor 45, 95, 121
Dukai Károly 28, 48, 54, 98, 175	Horváth János 13, 16, 48, 62, 66, 86, 87	Páris-Propper Ernő 98	Ujj József dr 25
Egry László 158	Höchst Pál 37, 39, 48, 50, 63, 65, 90, 113, 115, 133, 162, 168, 181, 183, 186, 187	pavlovsky Alajos 128, 130	Ungur Imre 40, 88, 90, 114, 158
Einzig Mór 122	Höhne Ottó 3, 73, 84, 93, 119, 167	Paxián Péter 97	Utassy Rezső 131
Emich Gusztáv 126	Hörnyéky Kálmán 117, 155, 175	Pollák Simon 2, 130	Úrge Kálmán 48
Eperly István 131	Jáki Tóth Gusztáv 6, 76	Prang Louis 83	Várady Ferenc 179
Erdélyi János 113, 133, 135, 182	Jancs Ferenc 42, 43, 44, 116, 136, 187	Prüner Arnold 128, 130	Várakozó Ferenc 48, 91, 111, 112, 135, 181
Erdélyi József 26, 46, 100, 122, 145, 179	Janovics Ferenc 25	Putits István 39	Várakozó Gábor 130, 157
Erdélyi Károly 76, 98, 130, 172, 179	Janovszky János 129	Radics Vilmos 17, 37, 39, 61, 63, 67, 88, 137	Váróczi Pál 25, 40, 48
Erdősi Sylvester János 127, 131	Jencsel János 132	Rasofszky A. 9, 24, 36, 60, 79, 123, 130, 190	Varsa Imre 122
alk Zsigmond 128	Juhász Béla 100, 121, 145, 146, 167	Rasovszky Miklós 193	Vértes Jenő 48, 129
Faltusz Ede 128, 130	Károly Imre 45	Relsz Károly 48	Walter Ernő 129, 130
Farkas Miklós 16	Katona Gyula 55, 132	Richter Márton 129	Wanko V. 1, 2, 3, 26, 54, 130, 131, 132
Fekete Béla 128	Kazimir Béla 25	Rimington Wallace 83	Weisz Rezső 28, 98, 145, 170
Fekete Géza 48	Keresztes Adolf 48	Román Antal 28	Wellisch Árpád 179
Fenyvesi Gyula 50	Keresztessy István 171	Rosner Károly 26, 168	Werth László 130
Ferdinandy Gejza 74, 168	Kertész Árpád 74, 101, 168, 194, 195	Rózsa Károly 117	Wetzler Miklós 40, 91
Fiedler Ottó 130	Kertész József 194	Safcsák Rezső 130	Wodianer Fülöp 128
Fisch József 48, 69, 129	Kiss Ferenc 74	Salamon József 129	Wóznér Ignác 130
Fischer Manó 25	Klein Lajos 49	Sas Lajos 74	Ziegler Gy. 19, 30, 59, 96, 129, 148, 165, 190
Fleischmann Márk 196	Klincs Károly 33	Schauly Nándor 130	Ziegler Károly 196
Fleith János 157	Kner Albert 48, 50, 129	Schiller Alfréd 48	Zombory Pál 130
Fögel József 126			
Földi Vilmos 87			

A Grafikai Szemle 1937-i évfolyama füzeteinek borítékliját tervezték és metszették: I: Radics Vilmos és ifj. Novák László; II: Harsányi Dezső és Höchst Pál; III: Sütő László; IV: Paxián Péter, ifj. Novák László és Harsányi Dezső; V: Csizmazia Kálmán; VI: Gábor Elek; VII: Kurcsics Ernő és Höchst Pál; VIII: Hardy Lajos. Az egyes füzetek 3. és 4. oldalának példáját tervezték, III. metszették: Bassist Győző, Dencs Ferenc, Egry László, Grueszku Simon, Hardy Lajos, Heckel József, Hollay István, Höchst Pál, Kondor Árpád, ifj. Novák László, Radics Vilmos, Sas Lajos, Sütő László, Szabó János, Sztraka Zoltán, Tóth József, Várakozó Ferenc.

HA TÁRSASÁGBAN, SZÍNHÁZ-
BAN ÉS OTTHONÁBAN FÍNOM,
DISZKRÉT ILLATOT ÉREZ – AZ

*Csak a mi
üzletünkben kaphatók!*

Mutató a Könyvnyomdai Munkások Egyesülete szakmabeli továbbképzője ólommetező tancsoportjának munkásságából. A fenti reklámlapot tervezte és ólombe metszette Ifj. Sütő László. A szöveges lapot pedig Várakozó Ferenc metszette ólombe.

ROSSZ JELLEMÉK SOHA NEM
ALKALMASAK VALAMI JÓRA,
BÁRMINEMŰ LEGYEN IS AZ

ROUSSEAU